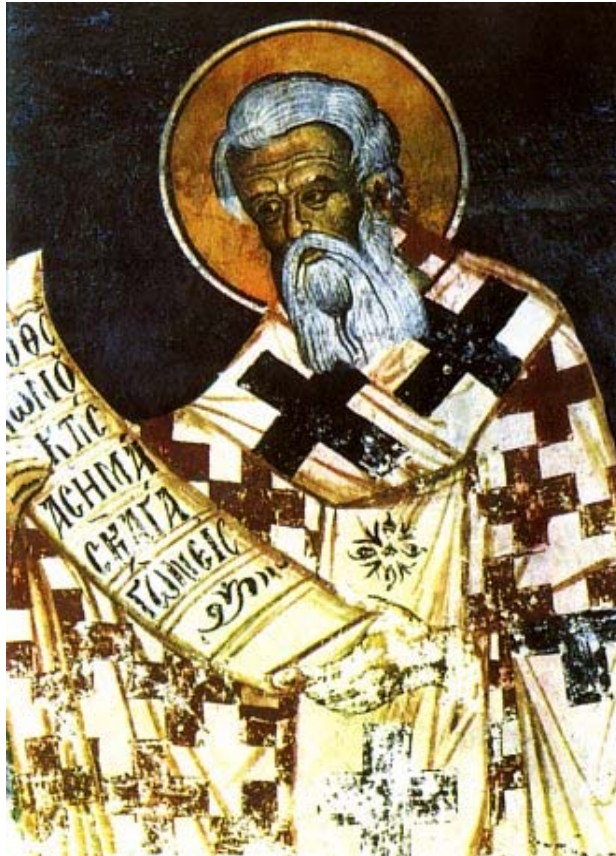

СВЕТИ АТАНАСИЈЕ ВЕЛИКИ О ОЧОВЕЧЕЊУ БОГА ЛОГОСА

[Уводна реч](#)

ЦИЉ ОЧОВЕЧЕЊА

[Предавање бесмртности](#)
[Предавање могућности познања](#)

СРЕДСТВА ЗА ОСТВАРЕЊЕ ЦИЉА

[Чудесна дела Христова](#)
[Смрт и Васкрсење](#)

ОПОВРГАВАЊЕ ПРОТИВЉЕЊА

[Противљења Јудеја](#)
[Противтврдње идолопоклоника](#)

* * * * *

[Божанство Христово](#)

* * * * *

[Поговор](#)

СВЕТИ АТАНАСИЈЕ ВЕЛИКИ
О ОЧОВЕЧЕЊУ БОГА ЛОГОСА

<u>ШТАМПАНО ИЗДАЊЕ</u>	<u>ИНТЕРНЕТ ИЗДАЊЕ</u>
<p><i>Благослов:</i> Епископ новосадски и бачки др Иринеј <i>Библиотека:</i> СВЕТОТАЧКО БОГОСЛОВЉЕ књ. 5 <i>Издато:</i> 2003. <i>Место:</i> Нови Сад <i>Издаје:</i> Беседа - издавачка установа православне епархије Бачке <i>Уредник:</i> Епископ новосадски и бачки др Иринеј <i>Превод:</i> Станимир Јакшић <i>Уредник:</i> Епископ јегарски и викар бачки Порфирије</p>	<p><i>Објављено:</i> 15. јун 2009. <i>Издаје:</i> © Svetosavlje.org <i>Уредник:</i> прот. Љубо Милошевић <i>Основни формат:</i> Владимир Благојевић <i>Дигитализација:</i> Станоје Станковић <i>Коректура:</i> Станоје Станковић <i>Дизајн странице:</i> Станоје Станковић</p>

Уводна реч

Иако је од мноштва ствари само мањи део изречен, ипак је довољно ово што смо до сада говорили о заблуди и сујеверју идолопоклонства; о томе како су људи у самом почетку прибегли идолима и како су због своје злобе изумели да им се клањају. Онда смо, благодаћу Божијом, укратко говорили и о Божанству Логоса Очевог, о Његовом промишљању о свему и Његовој сили; и о томе како добри Отац кроз Свога Логоса све усклађује и све покреће и свему дарује живот. Но, блажени и истински христољупче, у наставку беседе о благочестивој вери прозборимо коју реч и о Очовечењу Логоса и размотримо Његово божанско јављање пред нама, које Јудеји оговарају, Јелини му се изругују, а ми му се клањамо - како би се због привидне ништавности Логоса још више увећала и оснажила твоја вера у Њега. Јер, што Му се неверници више изругују, то им Он пружа веће сведочанство о Своме Божанству; а што су људи мање у стању да те знаке разумеју јер су им недоступни, то их Он више чини доступнима. Па све оно чему се они као недоличном ругају, Он Својом добротом чини доличним; и све оно што људи својим мудролијама исмевају, Он Својом силом показује као божанско. Својим сиромаштвом Он кроз властито Распеће уништава маштарења идолопоклоничка, а оне који се ругају и који не верују, Он на невидљив начин преобраћа, тако да могу познати Његово Божанство и Његову силу.

Али, у приповести о свему овоме потребно је имати на уму и оно о чему смо претходно говорили, да би могао да схватиш и разлог телесног појављивања толико великог и узвишеног Логоса Очевог, и да не мислиш да је Спаситељ узео на Себе тело следећи природни закон; него нам се, иако је по природи бестелесан и постоји као Логос, због човекољубља и доброту Свога Оца и ради нашега спасења, показао у човечанском телу. Потребно је, дакле, говорећи о овој теми, да најпре кажемо нешто о постанку целокупне творевине и о Богу, њеном Саздатељу, како би свако на прави начин могао видети да се и обновљење творевине збива преко Логоса, Који ју је у почетку и створио. Отуда није противречна тврдња да Онај Логос кроз Кога је Отац саздао творевину, такође остварује и њено спасење.

2. Стварање света и саздавање свега што постоји, многи на различите начине поимају - па како ко жели, тако и тумачи. Наиме, неки веле да је све постало само од себе и по случајности; такви су епикурејци, који баснослове о томе како у свету нема Промисла, тврдећи супротно од онога што се јасно може видети. Према томе, ако је, као што они кажу, све постало само од себе и без Промисла, тада би све морало постати једноставно и међусобно слично, а не различито. Другим речима, што се тела тиче, све што постоји морало би бити једно тело, односно постојало би или Сунце, или Месец; а што се људи тиче, читаво тело би морало бити или рука, или око, или нога. Но, у стварности није тако: видимо да Сунце постоји за себе, Месец за себе, а Земља за себе. Тако, и кад су људска тела у питању, видимо да постоји и нога, и рука, и глава. Такав распоред пак потврђује нам да то све није постало само од себе и показује да је пре свих тих ствари постојао некакав узрок. По свему овоме можемо схватити да постоји Бог, Који је све саздао и свему успоставио поредак.

Неки други, опет, међу којима је велики Грк Платон, веле да је Бог створио све из прапостојеће и нестворене материје; наиме, Бог ништа не би могао створити да материја није одраније постојала; као што је дрводељи, да би могао нешто начинити, потребно дрво које већ постоји. Но, не знају да, говорећи тако, приписују Богу слабости. Јер, ако Он није узрочник материје, него у потпуности саздаје бића из материје која већ постоји, онда се може закључити да је нејак јер није у стању да без материје начини ишта од онога што је створено. Управо онако као што је слабост дрводеље у томе што без дрвета не може начинити ништа од онога што је потребно. Према овој тврдњи, дакле, Бог ништа не би створио да материја није одраније постојала. Како би онда могао бити назван Творцем и Саздатељем, ако би се рекло да Његова могућност стварања зависи од нечега другог, односно од материје? Ако је то тако, тада Бог, по њиховом мишљењу, није Творац бића, него је само уметник који обрађује материју која је већ пред Њим, те тако Он није узрочник материје. Нити би, на било који начин, могао бити назван Саздатељем ако не саздаје материју из које је свака творевина постала.

Неки од јеретика чак замишљају да је Саздатељ неко други, а не Отац Господа нашега Исуса Христа, показујући своје слепило таквим тврдњама. Јер, Господ вели Јудејима: *Нисте ли читали да је њих Творац од почетка створио мушко и женско? И рекао: Због тога ће оставити човек оца својега и матер, и прилепиће се жени својој, и биће двоје једно тело.*^[1] А затим, имајући на уму Творца, каже: *А што је Бог саставио, човек да не раставља.*^[2] Па како они онда могу сматрати да је твар туђа Оцу? Но, пошто Јован, имајући све то на уму, вели: *Све кроз Њега постаде, и без Њега ништа не постаде што је постало,*^[3] како може бити другога творца осим Оца Христовог?

НАПОМЕНЕ:

1. Мат. 19,4-5.
2. Мат. 19,6.
3. Јов. 1,3.

Предавање бесмртности

3. Дакле, тако они баснослове; но, божанско учење и вера по Христу такво празнословље одбацује као безбожништво. Наиме, бића нису постала сама од себе, јер нису без Промисла, нити су постала из прапостојеће твари, пошто Бог није немоћан; него Свето Писмо зна да је Бог, кроз Свога Логоса, све створио из небића и подарио постојање ономе што уопште није постојало, како и вели кроз Мојсеја: *У почетку створи Бог небо и земљу;*^[1] а у прекорисној књизи *Пастир* каже се: *Поверуј, пре свега, да је један Бог Који је све створио и устројио, и све привео из небића у биће.*^[2] На то и Павле указује говорећи: *Вером сазнајемо да су светови саздани речју Божијом, тако да је видљиво постало из невидљивога.*^[3]

Бог је, дакле, добар; или, боље речено, Он је извор доброте; а у добром не може бити зависти према било чему. Према томе, не завидећи ничему на постојању, Он је све из небића створио, и то кроз Свога Логоса, Господа нашега Исуса Христа. Међу свим створењима земаљским највише се смисловао човечанском роду, па видевши како човек није у стању да остане онакав какав је створен, подарио му је веће дарове: саздао је људе не напросто као све бесловесне животиње на земљи, него их је створио по Својем образу и предао им силу Свога Логоса да би тако поседовали извесну сенку Логоса и да би постали словесни, те били у стању да пребивају у блаженству, живећи истинским и заиста рајским животом светих. А опет, знајући да човечанско извољење има могућност да тежи на две стране, Бог је то предухитрио, те је законом и местом обезбедио благодат коју им је даровао. Наиме, увео их је у Свој рај и дао им закон да би, ако сачувају благодат и остану добри, живели у рају беспечалним и безболним и безбрижним животом, а осим тога, и да би имали обећање непропадљивости на небесима; а ако преступе и, изопачивши се, постану рђави, да познају да ће претрпети пропадљивост смрти којој подлеже њихова природа, те да неће више живети у рају, него ће надаље умирати изван њега и пребивати у смрти и пропадљивости. На то указује и божанско Писмо кад у име Божије вели: *Једи слободно са свакога дрвета у рајском врту; али с дрвета познања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега, умрећеш.*^[4] Реч *умрећеш* не указује само на умирање, него на вечно пребивање у пропадљивости смрти.

4. Можда се чудиш зашто сада, иако смо намеравали да говоримо о Очовечењу Логоса, приповедамо о настанку човековом. Но, ни ово није далеко од циља наше беседе. Јер, неопходно је да, говорећи о Спаситељевом јављању нама, кажемо коју реч и о настанку човековом, како би могао да схватиш да смо ми постали узрок Његовог силаска и да је наш преступ призвао човекољубље Логоса, тако да је међу нас доспео и као Господ се појавио међу људима. Наиме, ми смо разлог Његовог Отеловљења, и због нашег спасења је показао Своје човекољубље и појавио се у човечијем телу.

Дакле, тако је Бог створио човека и хтео да овај остане у непропадљивости. Али, људи су се због своје лакоумности одвратили од умовања о Богу, размишљајући и изумевајући за себе зло, као што је раније већ речено; због тога су, у складу са претходним упозорењем, осуђени на смрт, и надаље нису били онакви какви су створени, него су их помисли развраћале, а смрт се зацарила у њима. Јер, преступање заповести довело их је до стања које је по природи; наиме, као што су постали а да их раније није било, тако исто је природно да њихово биће кроз време подноси пропадљивост, коју нема по себи. Јер, ако је у складу са њиховом природом да никада не постоје, него су у постојање призвани присуством и човекољубљем Логоса, природно је да буду лишени вечнога постојања, пошто су остали без појма о Богу и пошто су се вратили у небића (небића су лоша, а бића су добра јер су створена од истинскога Бога). То значи да они који умиру, пребивају у смрти и у пропадљивости. По својој природи, дакле, човек је смртан јер је створен из небића (*e^ ox > k* оутсоу). Но, по својој сличности са "Оним Који јесте" (тоу бута), коју је сачувао размишљањем о Њему, у стању је да одагна природну пропадљивост и да остане у непропадљивости, као што Премудрост вели: *Држање закона - сигурност нетрулежности.* [5] Онај ко је бесмртан, тај ће убудуће живети као Бог, као што то негде и божанско Писмо каже: *Рекох: богови сте, и синови Вишињега сви; али ћете као људи помрети, и као сваки кнез паићете.* [6]

5. Дакле, Бог не само да нас је створио из небића, него нам је, благодаћу Логоса, даровао могућност да живимо по Богу; али, људи су окренули леђа ономе што је вечно и, наговорени од ђавола, усмерили своју пажњу ка ономе што је пропадљиво, те су тако сами постали узрочници пропадања у смрти. Но, иако су људи, као што већ рекох, по својој природи пропадљиви, они су, благодаревћи заједници са Логосом, надвладали оно што је по природи, јер пребивају у добру. Наиме, пошто је у њима присутан Логос, природна пропадљивост их се не дотиче, као што и Премудрост вели: *Бог створи човека за нетрулежност и сазда га сликом сопствене вечности; но завишићу ђавола смрт уђе у свет.* [7]

А пошто се то збило, људи су почели да умиру, а пропадљивост да расте на њихову штету, и превладала је над природним стањем целокупног људског рода јер је имала уза се и божанску претњу у вези са преступањем заповести, која људима беше изречена. Јер, ни у сагрешењима људи се нису зауставили пред одређеним границама, него су се мало-помало ширили, и тако доспели до крајње неумерености. У самом почетку изумели су злобу и тиме на себе навукли смрт и пропадљивост; затим су допали до неправде и стали да прекорачују свако безаконје; нису се зауставили код првога зла, него су изумевали све нова и нова, постајући тако незасити у греху. На све стране бивале су прељубе и крађе, а васколика земља беше препуна убистава и грабежа. И не беше закона који би зауставио пропаст и неправду; а сваки је човек чинио и свако зло понаособ и сва зла заједно. Градови су војевали против градова и народи су устајали на народе; свеколика васељена беше разделена побунама и биткама, и сваки се надметао у безаконју. Не беху им страна ни противприродна дела, као што рече Апостол који је Христа сведочио: *Јер и жене њихове претворише природно употребљавање у противприродно; а исто тако и мушкарци, оставивши природно употребљавање*

жена, распалише се жељом својом један на другога, мушкарци са мушкарцима чинећи срам, примајући на себи одговарајућу плату за своју заблуду.[8]

6. Пошто је, дакле, смрт завладала и пошто се пропадљивост настанила међу људима, човечански род је почео да се изопачује, словесни и по образу Божијем створени човек стао је да се губи, а само дело Божије да пропада. Јер, сада је и смрт, као што већ рекох, природним законом завладала над нама. И нико не беше у стању да избегне закон, јер њега је, због човековог преступа, Бог успоставио. Уистину би било неумесно, а истовремено и неприлично, кад би се тако збивало. Јер, неумесно би било да Бог нешто каже, а да се то не обистини; наиме, пошто је Он успоставио закон да ће човек умрети уколико преступи заповест, неприлично би било да он после преступа не умире и да се реч Божија не одржи. Јер, не би Он био истински Бог када човек не би умирао, а Он је рекао да ћемо умирати. А опет, неприлично би било и то да бића која су једанпут створена као словесна и која заједничаре у Његовом Логосу, сада опет нестану и због пропадљивости се врате у небиће. Јер, не би било достојно доброте Божије да бића која је Он створио, пропадају због преваре којом је ћаво обмануо људе. Уосталом, било би врло неприлично да нестане умећа Божијег које се види на људима, било због њиховог немара, било због обмане демонске.

Дакле, пошто су се словесна бића изопачила и пошто су таква дела Божија доспела до пропасти, шта је Бог, будући добар, требало да чини? Да допусти да пропаст однесе победу над њима и да надвлада смрт? Па каква је корист онда била од њиховог стварања у почетку! Јер, боље је било да бића нису ни створена, него да су створена, а затим занемарена и препуштена пропасти. Наиме, Богу се више приписује немоћ из немара него доброта, јер ако Он, створивши бића, не хаје због пропадања Своје творевине, онда боље да у почетку није ни створио човека. Јер, да га није створио, не би било никога ко би ту немоћ уочио. Но, пошто га је створио и привео у постојање, било би сасвим нелогично да Његова створења пропадају, и то чак пред очима Саздатељевим. Према томе, Бог није смео да дозволи да људи срљају у властиту пропаст, јер је то недолично и недостојно Божије доброте.

7. Али, као што је то требало да се збуде, тако се, опет, с друге стране, супротставила праведност Божија како би се Бог показао истинитим у Својем закону о смрти. Јер, било би неприлично да се Бог, Који је отац истине, због наше користи и нашега опстанка покаже као варалица. Па шта је онда Бог требало да постане или да учини у вези с тим? Да захтева од људи да се покају због свога преступа? То би, рећи ће неко, било достојно Бога; наиме, као што је преступ довео до пропадљивости, тако и покајање доводи од непропадљивости. Но, покајање би, опет, подразумевало наклоност Божију. Тако би се Бог опет показао као неистинит јер не би људе држао у смрти. Али, покајање и не враћа човека из стања у којем је по природи, него само ослобађа од прегрешења. Наиме, кад би постојало само сагрешење и кад не би за њим следила пропадљивост, тада би покајање било довољно. Но, пошто је над људима, који су једанпут прибегли преступу, завладала природна пропадљивост и пошто им је одузет образ Божији, шта је друго требало да се збуде? Или ко је требало да их поврати ка тој благодати ако не Логос Божији,

Који је у почетку све из небића створио? У Његовој власти је да оно што је пропадљиво доведе до непропадљивости и да над свима сачува власт Очеви. Јер, пошто је Он Логос Очев и пошто је изнад свега, разумљиво је да је само Он у стању и да све изнова створи, и да пострада за све, и да буде моћни заступник свих пред Оцем.

8. Због тога, дакле, бестелесни и непропадљиви и невештаствени Логос Божији ступа у наш простор а да при том ни раније није био далеко. Јер, ниједан део творевине није без Њега, него Он, постојећи уз Свога Оца, све Собом испуњава, и снисходећи због Свога човекољубља, долази да нам се објави. Па видевши како словесни род пропада и како смрт кроз пропадљивост царује над њим; видевши да је претња због престапа подржала пропадљивост над нама и да је узалуд укидати закон пре но што се испуни; видевши неприличност свега што се збило, и да нестаје оно што је Он створио; видевши и прекомерна зла човечија, и да су се безмало толико умножила да су постала неподносива за човека; видевши, исто тако, и то да су сви људи одговорни за смрт - Логос се смислио на наш род, сажалио се на наше слабости, и не подвргавајући се власти смрти, спустио се до наше пропадљивости да не би нестало оно што је створио и да се дело које је Отац учинио људима не би показало узалудним. Узео је на Себе тело, и то не неко које је другачије од нашега.

Но, није желео напросто да узме на Себе тело, нити је хтео само да се појави; јер, да је само хтео, могао је да се појави и да то Његово богојављање буде остварено кроз неко друго тело које је веће од нашега. Али, Он прима наше тело, и то не било какво, него од Пречисте и нескверне Дјеве, која мужа не беше искусила; прима тело које је чисто и нетакнуто мушким општењем. Будући да је силан и да је Створитељ свега, Он саздаје у Дјеви храм за Себе, односно тело, и усваја га као какав орган у коме се може познати и у коме је настањен. И тако, пошто су сви људи одговорни за смртну пропаст, Логос је примио од нас тело које је подобно нашим телима, и предао га је смрти у име свих, односно принео га је Оцу; а учинио је то због Свога човекољубља, да би, пошто сви у Њему умру, био уништен закон пропадљивости који је људима наметнут. Јер, у Телу Господњем искупљени смо од власти смрти, и за њу више нема места међу људима који су Њему подобни; да би људе, који су допали до пропадљивости, изнова вратио у непропадљивост, да би их, усвојивши тело, вратио из смрти у живот, и да би благодаћу Васкрсења одагнао од њих смрт, као што огањ уништава трску.

9. Знао је, дакле, Логос да нема другог начина да буде уништена пропадљивост људи осим да Он за њих умре. Но, било је немогуће да Логос умре, будући да је Син Очев и да је бесмртан.

Стога је Он, да би могао умрети, узео на Себе тело како би оно, поставши заједничар Логоса Који је над свима, постало способно и да умре за све и да остане непропадљиво, благодаревши Логосу Који се у њему настанио, а затим, благодатним даром Васкрсења, да заустави пропаст свих других тела. Због тога је Он тело које је узео на Себе, предао смрти као какву жртву заклања и жртвени принос ослобођен

сваке нечистоте; тиме је, приносећи пригодну жртву, сместа одагнао смрт од свих људи који су по Његовом подобију. Наиме, пошто је Логос Божији изнад свега, принео је на жртву Свој храм и телесно средство искупљења за све, и тако исплатио човеков дуг према смрти. Пошто се, поседујући тело налик свим људским телима, непропадљиви Син Божији присајединио свим људима, Он их је све оденуо у непропадљивост, дајући им с правом обећање васкрсења. Дакле, ни сама ова смртна пропадљивост нема више власти над људима јер се Логос, кроз једно тело, сада настанио међу њима. Наиме, ако какав велики цар уђе у неки град и настани се у једној од његових кућа, сав ће град, дакако, бити удостојен велике части, и никакав непријатељ нити разбојник неће насрнути на град да га уништи, него ће град бити удостојен пажње због тога што је у једној од његових кућа цар настањен. Тако се збило и са Царем свега. Јер, кад је дошао међу нас и кад се уселио у једно тело које је налик нашим телима, престао је сваки насртај непријатеља на људски род и ишчезла је смртна пропадљивост која је некада над људима владала. И нестало би људскога рода да није дошао Син Божији, Владика свега и Спаситељ, да поднесе смртну кончину.

10. Ово велико дело заиста и приличи доброты Божијој. Јер, ако неки цар сагради кућу или град, па га због немара његових житеља разбојници освоје, он неће према томе бити равнодушан, него ће своје дело осветити и спасти, не гледајући на немар његових житеља, него гледајући на оно што му је дужност да чини. Тим пре ни Бог Логос предоброга Оца није презрео Своју творевину, односно човечански род, и није допустио да он тоне у пропадљивост, него је смрт која се збила, укинуо приношењем властитог тела; немар човеков је исправио Својим учењем, а све што је људско, остварио је Својом силом.

У то се свако може уверити из речи богослова Спаситељевих уколико чита њихове Списе, где се вели: *Јер нас љубав Христова обузима, па овако мислимо: да ако један за све умре, то сви умреше; и Он за све умре, да они који живе не живе више себи, него Ономе Који за њих умре и васкрсе*^[9] из мртвих, односно Господу нашем у Исусу Христу; и опет: *А привремено мањим од анђела видимо Исуса, због страдања све до смрти, овенчаног славом и чашћу, да би по благодати Божијој окусио смрт за све.*^[10] Затим Писмо указује и на разлог због којег је Сам Бог Логос, а не неко други, требало да се очовечи, па каже: *Јер је прикладно Богу, за Којега је све и кроз Којега је све, Који приведе многе синове у славу, да челника њихова спасења учини савршеним кроз страдање.*^[11] Ово говорећи, Писмо нам показује да нико други није могао да одвоји људе од настале пропадљивости осим Бога Логоса, Који их је у почетку и створио. Па и то да је Сам Логос узео на Себе тело како би га принео на жртву за остала подобна тела, и то Писмо показује говорећи: *А пошто су деца од крви и меса, и Он најтешње постаде то исто, да смрћу сатре онога који има силу смрти, то јест ђавола; и да избави оне који из страха од смрти целог живота беху робови.*^[12] Јер, жртвом властитог тела учинио је крај закону који је био против нас и, дајући нам наду на васкрсење, изнова је поставио почетак нашег живота. Наиме, пошто је због људи смрт завладала међу људима, због тога се, опет, кроз Очовечење Бога Логоса одиграло уништење смрти и васкрсење живота, као што вели христоносни Апостол: *Јер*

пошто је кроз човека смрт, кроз човека је и васкрсење мртвих; јер као што у Адаму сви умиру, тако ће и у Христу сви оживети;[\[13\]](#) и томе слично.

Јер, сада више не умиремо као осуђеници, већ подстакнути надом, чекамо опште васкрсење; а то васкрсење ће нам у своје време открити Сам Бог, Који га је остварио и нама подарио. То је, дакле, први разлог за Очовечење Спаситељево. Међутим, да се његов племенити долазак међу нас с правом одиграо, то се лако може разумети и из овога што следи.

НАПОМЕНЕ:

1. Пост. 1,1.
2. Јермин Пастир, Заповест 1,1.
3. Јевр. 11,3.
4. Лост. 2,16-17.
5. Прем. Сол. 6,18.
6. Пс. 82,67.
7. Прем. Сол. 2,23-24.
8. Римљ. 1,26-27.
9. // Кор. 5,14-15.
10. Јевр. 2,9
11. Јевр. 2,10.
12. Јевр. 2,14-15.
13. 1Кор. 15,21-22.

Предавање могућности познања

11. Када је Бог, Који над свима има власт, кроз Свога Логоса створио људски род, знао је, дакако, и за слабости људске природе, односно да она неће бити у стању да сама по себи позна свога Творца, па чак ни да стекне појам о Богу; јер, Он је нестворен, а они су из небића створени; Он је бестелесан, а они су овде доле створени са телом; и уопште, много је недостатности код створених бића да би она могла појмити и познати свога Творца. Па опет, добар какав јесте, Бог се смиловао на човечански род, те људе није оставио без могућности да Га познају, како њихов живот не би био безуман. Јер, каква је корист од створења ако не познају свога Творца? Или како створења могу бити словесна ако не познају Логоса Очевог, у Које су и постали? Наиме, неће се баш ни по чему разликовати од бесловесних бића ако не познају ништа осим земаљских ствари.

А и зашто би их Бог створио да је желео да Га не познају? Те стога, да се то не би догодило, и пошто је добар, Он им је предао Свој образ, односно Господа нашега Исуса Христа, и створио их је по Својем образу и подобију - да би тим благодатним даром, познавши образ, односно Логоса Очевог, били у стању да појме Самога Оца, пада, познајући свога Творца, живе уистину срећним и блаженим животом.

Али, људи су презрели и занемарили благодат која им је на тај начин дарована; толико су се окренули од Бога и толико су своју душу помрачили да не само што су изгубили сваки појам о Богу, него су једне појмове заменили другима. Јер, уместо истине, изградили су себи идоле; уместо истинскога Бога, приклонили су се боговима који то нису, поштујући *твар уместо Творца*^[1] а што је од свега најгоре, они част која припада Богу, указују дрвету и камењу и свакој твари, чинећи и горе ствари од ових, као што је претходно већ речено. До толике безбожности беху доспели да су чак и демоне почели проглашавати за богове, испуњавајући тиме своје жеље. Жртвовали су бесловесне животиње, па су чак и људе, као што је већ речено, клали на жртву приликом својих обреда у име тих богова, те су се тако још више покоравали њиховој помама. Због тога су се, дакле, од њих учили којекаквим враџбинама, а нека гатања и прорицања су заводила људе, те су они разлоге свога рођења и постојања приписивали звездама и свему што је на небу, и нису размишљали ни о чему другом осим о ономе што су могли видети. И уопште, све је било препуно безбожништва и безакоња, а само Бога и Његовог Логоса људи не беху познали иако Бог Себе није скрио и оставио невидљивим, нити је људима подарио нејасно знање о Себи, него се на многе и различите начине пред њима приказао.

12. Благодатни дар човеку да је створен *по образу* Божијем, довољан је сам по себи за познање Бога Логоса, а кроз Њега и Оца. Но, пошто је Бог познавао слабости људи, унапред је промислио о њиховом немару, тако да они, ако и не хају за то да сами од себе познају Бога, ипак, кроз дела стварања, не могу да не познају Творца. Међутим, пошто је људски немар мало-помало доспео до свог најгорег вида, Бог је

опет унапред промислио о тој људској слабости, те им је послао Закон и пророке које су могли познати, тако да, ако су били безвољни да подигну поглед ка небу и познају Творца, сада су из непосредне близине имали учење. Јер, људи од својих ближњих могу научити о ономе што је од њих самих узвишеније.

Могли су, дакле, да подигну поглед ка величанству неба и да, спознавши савршени склад творевине, познају и њенога Владара, односно Логоса Очевог, Који, кроз промишљање о свему, чини да сви људи могу познати Оца; и због тога Логос све покреће како би сви људи кроз Њега познали Бога. Но, ако им је чак и то било мрско, могли су да у додиру са светитељима од њих науче да је Саздаатељ свега Бог, Отац Христов, па и то да поштовање идола представља безбожништво и да је препуно сваког бешчашћа. Могли су људи и да познају Закон Божији, да престану да чине свако безакоње и да живе врлинским животом. Јер, Закон није био само за Јевреје, нити су пророци само због њих били послати (премда су они Јеврејима били послати и Јевреји су их гонили), али су пророци ипак свима представљали свештени наук како би сва васељена познала Бога и живљење по души. Но, и поред толике добротe Божије и Његовог човекољубља, људи ипак, савладани привременим задовољствима и демонским измишљотинама и обманама, нису прихватили истину, већ су испунили себе мноштвом свакаквих зала и прегрешења, тако да више нису изгледали као словесна бића, него су по свом владању изгледали као бесловесни.

13. Тако су, дакле, људи постали безумни и тако је демонска заблуда засенила све и закрилила знање о истинском Богу. И шта је Бог требало да чини? Да прећути толико велику заблуду и да пусти да демони обмањују људе и да ови не познају Бога? И због чега је човек у почетку саздан по образу Божијем? Боље би било да је напросто створен као бесловесно биће, него што је створен као словесно биће, па живи животом бесловесних. И уопште, каква је била потреба да он у почетку прими појам о Богу? Јер, пошто ни сада није достојан да га прими, није му га ни у почетку требало дати. И какве је користи од човека могао имати Бог, Који га је створио, и каква слава Њему припада, кад се људи које је Он створио не клањају Њему, него сматрају да су их неки други богови створили? Јер, овако се чини да их је Бог створио другима, а не Себи. Наиме, кад неки човек буде краљ, он не допушта да житељи крајева које је стекао служе каквим другим господарима, нити да коме другом прибегавају, него их граматама подсећа, а често им и преко својих пријатеља упућује писма, па чак, ако буде потребе, и сам одлази и својим присуством их опомиње како не би служили другима и како његово дело не би остало неизвршено. Зар се неће много више Бог сажалити на Своја створења и не допустити да заблуде од Њега и да служе боговима који и не постоје - тим пре што та заблуда бива узрок њихове погибије и њихове пропасти? Јер, не би требало да пропадне оно што је једном постало заједничар образа Божијег.

Дакле, шта је Бог требало да учини? Или шта је друго требало да се збуди - него да се обнови оно што је *по образу*, да би кроз то људи опет били у стању да познају Бога? А како се то могло испунити, ако не доласком Саме Иконе Божије, односно доласком Спаситеља нашега Исуса Христа? Јер, кроз људе се то није могло

остварити пошто су и сами створени по образу; али ни кроз анђеле, јер они нису иконе Божије. Због тога је Логос Божији Сам дошао да би, пошто је и Сам Икона Очева, изнова могао саздати човека по образу Божијем. То није могло да се збуди уколико се не појаве смрт и пропадљивост. Због тога је Логос с правом узео на Себе смртно тело да би тако и смрт могла да нестане у Њему, а људи, који су створени по образу Божијем, да могу опет бити обновљени. За ово није било потребно ништа друго до Икона Очева.

14. Наиме, кад се неки лик који је на дасци насликан, изгуби због прљавштине која га је споља прекрила, тада је неопходно да опет дође онај чији је то лик како би се на истој подлози могао обновити његов образ (јер се не баца подлога на којој је његов лик изображен, пошто и тако представља његов образ, него се на њој изнова слика); на исти начин је и Пресвети Син Очев, Који је Икона Очева, дошао међу нас да би обновио човека, који је по Његовом образу саздан, и да би, кроз остављење грехова, пронашао оно што је изгубљено, као што и Сам вели у Јеванђељима: *Син Човечији дође до потражи и спасе изгубљено.* [2] Због тога је и Јеврејима говорио: *Ако се ко [изнова] не роди;* [3] а тиме није имао на уму рођење од жене, као што су то они замишљали, него је указао на то да је "по образу" Божијем она душа која је обновљена и пресаздана. А пошто је идоломанија и безбожништво завладало васељеном, и пошто се изгубила представа о Богу, ко је био тај који ће васељену научити о Оцу? Да неће неко рећи да је то човек? Али, људи нису могли да прокрстаре целим поднебесјем, нити су по својој природи били у стању да хитају, нити је било извесно да поседују моћи за нешто такво, нити су, опет, сами по себи способни да се одупру обмани и прелести демонској. Јер, пошто је у свих душа рањена и пометена демонском обманом и идолском залудношћу, како би они онда могли човекову душу и човечански ум убедити у оно што ни сами не могу видети? А ако неко нешто ни сам не може видети, како о томе може другога поучити? Но, можда ће неко рећи како је за то била довољна творевина. Али, да је била довољна творевина, тада се не би збила толика зла. Јер, и творевина је постојала, па се људи опет нису ништа мање срозавали у заблуду о Богу.

Ко је други, дакле, био потребан него Логос Божији, Који види и душу и ум, Који покреће све што је у творевини и кроз све открива Оца? Јер, Он, Који Својим Промислом о свему и Својим уређивањем свега поучава о Оцу, Он је у стању да и само учење обнавља. Па како се то збива? Можда ће неко рећи да је то било могуће остварити кроз иста средства, односно да Он кроз дела творевине изнова открије све о Себи. Али, то више није било поуздано. Свакако није; јер, људи то претходно већ беху презрели, и своје очи не беху усмерили ка горе, него ка доле. Због тога Он с правом, желећи да то људима буде на корист, долази као човек и узима на Себе тело подобно онима који беху доле; тако они људи који нису хтели да Га познају кроз Његово промишљање о свему и управљање васељеном, могу макар и кроз дела овога тела да познају Логоса Божијега, Који је у телу, а кроз Њега да познају и Самога Оца.

15. Дакле, као што добри учитељ, који се стара о својим ученицима, оне међу њима који нису у стању да постигну велика знања, по снисхођењу поучава на примерима

најпростијих чињеница, тако чини и Логос Божији, као што вели и апостол Павле: *Пошто, дакле, у премудрости Божјој, свет мудрошћу не позна Бога, изволи се Богу да лудошћу проповеди спасе оне који верују.* [4] Пошто су људи, одвративши се од ваљаног поимања Бога и упирући своје очи ка доле, као да су у какав бездан потонули, потражили Бога у творевини и у чулним стварима, те су од смртних људи и од демона начинили себи богове, због тога је човекољубиви Логос Божији, Који је општи Спаситељ свих, узео на Себе тело и као човек међу људима поживео, постајући тако доступан чулном опажању свих људи. Тиме они који Бога замишљају као телесно биће, кроз она дела која Господ посредством тела остварује, могу појмити истину, а кроз само Тело Господње могу замислити Оца. Но, пошто су они људи и свагда замишљају оно што је људима блиско, све што су својим чулима опажали било им је на корист и из свега су спознавали истину. Јер, иако су се клањали творевини, ипак су могли видети да она исповеда Христа Господа. Иако је њихов ум био привржен људима тако да су их и боговима сматрали, ипак се из Спаситељевих дела, кад се она упореде са делима тих људи, видело да је међу људима само Спаситељ Син Божији, јер они не беху у стању да чине таква дела каква је учинио Логос Божији. Иако су били привржени демонима, ипак су, гледајући како их Господ изгони, спознали да је само Он Логос Божији и да демони нису богови. Премда је њихов ум био обузет мртвима, те су се клањали својим херојима и идолима које су њихови песници прогласили за богове, ипак су, видевши Васкрсење Спаситељево, исповедили да су оно лажни богови, а да је истинити Бог само Господ, Логос Очев, Који влада над смрћу.

Због тога је и рођен, и као човек поживео и умро и васкрсао, ублаживши и засенивши Својим делима све што су људи одвајкада чинили, како би подигао људе оданде где беху пали и како би их поучио ко је Његов истински Отац, као што и Сам вели: *...Дође да потражи и спасе изгубљено.* [5]

16. Пошто је ум човечији једанпут пао до чувствених ствари, Логос је Себи наметнуо тело и тако се јавио да би као човек понео терет људског рода и да би чула људи на Себе усмерио како би Га они убудуће видели као човека, како би видели дела која чини и уверили се да Он није само човек, него и Бог, и Логос, и Премудрост истинитога Бога. То је и апостол Павле хтео да покаже кад је рекао: *...Да бисте, укорењени и утемељени у љубави, могли разумети са свима светима шта је ширина и дужина, и дубина и висина, и познати љубав Христову, која превазилази разум, да бисте се испунили сваком пуноћом Божијом.* [6] Логос се, дакле, свуда распростире: и горе и доле, и у дубину и у ширину; горе је у стварању, а доле у Свом Очовечењу; у дубини је у аду, а у ширини је у свету. Све је препуно знања о Богу. Због тога ни жртву за све није поднео одмах пошто је међу нас дошао, нити је одмах Своје тело предао смрти и васкрсао га, јер би тако остало у тајности све што је починио; него је, живећи у телу, Себе учинио видљивим, и савршавајући дела и дајући знаке о Себи, постигао да га људи познају не као човека, већ као Бога Логоса. И једно и друго Спаситељ је човекољубиво остварио Својим Очовечењем: одагнао је од нас смрт и обновио нас; а затим је, иако је тајновит и невидљив, кроз Своја дела открио Себе и показао нам да је Он Логос Очев, Управитељ и Цар свега.

НАПОМЕНЕ:

1. Римљ. 1,25
2. Лук. 19,10.
3. Јов. 3,5.
4. 1 Кор. 1,21
5. Лук. 19,10
6. Еф. 3,18-19.

Чудесна дела Христова

17. Наравно, није Он био заробљен у телу, нити је био у телу тако да негде другде није; нити је, опет, тело покретао, а да је при том све друго било без Његове енергије и Његовог Промисла. Него, што је најчудноватије, пошто је Он Логос, ништа Њега није могло садржавати, већ је Он све садржавао. Иако је присутан у целокупној творевини, Логос се налази изван свега по Својој суштини, али је у свему присутан по Својој енергији: све уређује и у свему распростире Свој Промисао, свако биће и сваку твар оживотворава, садржи у Себи све, а Њега ништа не садржи до Отац Његов, у Коме се по свему цео налази. Тако исто, пребивајући и у човечијем телу и оживљавајући га, Он свему дарује живот. Налазио се у свему, и био је изван свега. Био је, дакле, спознатљив по делима тела, а није био невидљив ни по Својим енергијама у целокупној творевини. Задатак душе је да разумом мотри на оно што се изван њеног тела налази, али не и да делује изван свога тела, или да присуством тела покреће и оно што је од њега далеко. Наиме, никада човек, размишљајући о оним стварима које су од њега удаљене, не може да их покрене и да их премешта. Нити може човек, седећи у својој кући и размишљајући о ономе што је на небу, покренути Сунце и померити небо; види он, свакако, да се Сунце покреће и да се са небом то збива, али није у стању да то остварује.

Но, Логос Божији, Који је у човеку, није био такав. Наиме, није био спутан телом, него се пре може рећи да је то тело Он одржавао, тако да је и у њему био, и у свима другима се налазио, и изван бића се налазио, а само је у Оцу почивао. А чудесно је било то да је и као човек поживео, да као Логос свему дарује живот, а да као Син постоји заједно са Оцем. Због тога Он, док Га је Дјева рађала, није трпео, нити је боравећи у телу био упрљан; него је, пре би се рекло, Он осветио тело. Јер, иако је у свему присутан, Он не поприма од свега, него је Он Тај Који свему дарује живот и све храни. Наиме, ако се Сунце, које је Он створио и које ми видимо како на небу кружи, не прља кад се дотиче земаљских ствари, нити његовог сјаја нестаје због мрака, већ, напротив, оно [= те земаљске ствари] осветљава и очишћује, кудикамо пре Пресвети Логос Божији, Који је Творац и Господар Сунца, пребивајући у телу, није упрљан, него је чак, будући нетрулежан, оживотворио и очистио то смртно тело; јер *Он греха не учини, вели, нити се нађе превара у устима Његовим.* [1]

18. Дакле, када богослови веле за Господа да је рођен, да је јео и гладовао, знај да је Његово тело као тело рођено и хранило се храном која телу приличи, али да Он, Који је као Бог Логос поживео у телу, све уређује и да је кроз сва она дела која је у телу починио, показао Себе не као човека, већ као Бога Логоса. А оно се о Њему говори јер је тело, и кад се рађало, и кад је јело, и кад је страдало, било Господње, а не нечије друго. Пошто је Господ постао човек, било је потребно говорити ово о Њему као о човеку, да би се показало да је заиста поседовао тело и да то није само уобразиља. Но, као што је кроз ово било могуће спознати Његово телесно присуство, тако је и кроз дела која је Он кроз Своје тело учинио, показао Себе као Сина Божијег.

Због тога је неверним Јудејима узвикнуо говорећи: *Ако не творим дела Оца Својега, не верујте ми. Ако ли творим, иако мени не верујете, делима верујте, да познате и верујете да је Отац у мени и ја у Њему.* [2]

Иако невидљив, Господ је био спознатљив по делима стварања; исто тако је, поставши човек и бивајући невидљив у телу, био спознатљив по Својим делима, јер Тај Који је дела починио не беше човек, већ Логос и Сила Божија. Јер, то што је заповедио демонима и што их је одагнао, није човечанско дело, него божанско. И ко ће, видевши Га како исцељује болести којима је људски род подложен, још тврдити да је он човек, а не Бог? Он је губавце чистио, чинио да хроми ходају, глувима слух враћао, чинио да слепци поново прогледају, и уопште, сваку болест и сваку слабост од људи је одгонио; из свега тога је и сваки намерник могао увидети Његово Божанство. И опет, видевши Га како допуњује оно што људима недостаје, оно чега су људи још од рођења лишени, као кад је отворио очи ономе који је био од рођења слеп, ко ли неће схватити да је стварање људи у Његовој власти и да је Он Саздатељ и Творац свега? Јер, сасвим је јасно да Он, Који дарује човеку оно што овај рођењем није стекао, јесте Господар и над стварањем људи. Због тога је, сишавши у почетку међу нас, саздао Себи тело од Дјеве, да би свим људима пружио не мали знак Свога Божанства: да Он, Који је то тело саздао, јесте Творац и свих осталих телеса. Јер, видевши како се, без присуства мужа, из саме Дјеве рађа тело, коме ли неће пасти на ум да Тај Који се у том телу јавља, мора бити Творац и

Господ и свих других телеса? И опет, видевши како се мења суштина воде и како се она претвара у вино, ко ли се неће присетити да Господ Који то чини, мора бити Саздаатељ суштине свих вода? Због тога је, дакле, као Владика закорачио у море и ходио по њему као по земљи, те је свима који су овај приказ гледали, пружио знак Свога владичанства над свим стварима. Кад је са мало хране нахранио толико мноштво људи и учинио да буду у изобиљу они који су оскудевали, тако да се од пет хлебова наситило пет хиљада људи, и још је толико претекло, свако је могао схватити да Он није нико други него Господ, Који о свему промишља.

19. Сматрао је, дакле, Спаситељ да је добро да све ово чини не би ли људи, који нису били у стању да појме Његово промишљање о свему и који кроз творевину нису увиђали Његово Божанство, макар кроз Његова дела остварена у телу, усмерили свој поглед навише и кроз Њега познали Оца; и не би ли, као што малочас рекох, на основу појединачних ствари сагледали Његово промишљање о свему. Јер, видевши Његову власт над демонима, или видевши како демони исповедају да је Он њихов Господ, ко ће још увек сумњати да је Он Син Божији и Мудрост и Сила? Јер, ни саму творевину није саздао да буде безгласна, него, што је уистину чудесно, чак и у смрти, и то у самом трофеју победе над смрћу, односно у Крсту, васколика творевина исповеда да Он, Који се у телу јавио и страдао, није само човек, већ Син Божији и Спаситељ свих и свега. Јер, кад се Сунце помрачило, и кад је земља задрхтала, и кад су се горе развалиле, сви су се препали. Све је то показало да Христос, Који беше на Крсту, јесте Бог, а да је целокупна творевина Његова слушкиња и да својим страхом сведочи присуство Владичино. Тако је, дакле, Бог Логос кроз Своја дела открио Себе људима.

Према томе, требало би да говоримо са којим циљем је Христос боравио и поживео у телу, и да кажемо каква беше смрт Његовог тела; то, свакако, представља главни садржај наше вере, и сви људи углавном о томе расправљају.

Сазнаћеш, дакле, да се и из овога ништа мање може познати да Христос јесте Бог и Син Божији.

НАПОМЕНЕ:

1. Петр. 2,22.
2. Јов. 10,37-38.

Смрт и Васкрсење

20. Претходно смо, дакле, о разлогу Христовог телесног јављања говорили са наше стране онолико колико можемо разумети, односно рекли смо да нико други није био у стању да оно што је пропадљиво претвори у непропадљивост, осим Самога Спаситеља, Који је и у почетку све из небића створио; рекли смо и то да нико други није могао изнова саздати у људима икону Божију, него само Он, Који је Икона Очева; и да нико није могао учинити да оно што је смртно постане бесмртно, осим Онога Који је Саможивот, а то је Господ наш Исус Христос; и да није било другога који ће нас поучити о Оцу и који ће осујетити поштовање идола, осим Логоса, Који све уређује и Који је једини уистину Јединородни Син Очев. Пошто се дуг који сви дугујемо морао измирити, требало је, као што већ рекох, да сви умremo; због тог дуга је Он, дакако, и дошао међу нас; због тога је, пошто нам је најпре Својим делима показао Своје Божанство, принео и жртву за све људе тиме што је уместо свих људи предао смрти Свој храм, како би све људе учинио недужнима и слободнима од древнога престапа, и како би Себе показао вишим од смрти, представљајући само Своје нетрулежно Тело као првину васкрсења свих тела.

И немој се овоме чудити, јер често бива да о истоветним стварима на исти начин говоримо. Наиме, пошто говоримо о благоизвољењу Божијем, тумачимо сам тај појам уз мноштво речи да се не би показало да смо нешто изоставили и да не будемо криви због тога што смо оскудно говорили. Боље је, свакако, да претрпимо прекор да све једно те исто говоримо, него да пропустимо да напишемо нешто од онога што смо дужни. Дакле, тело Христово, које је било исте природе као и сва друга тела (јер беше човечанско тело), иако је невиђеним чудом саздано само од Дјеве, ипак је, пошто беше смртно, умрло као и сва слична човечанска тела. Но, пошто је у њему Логос пребивао, оно није трулило као што би било у складу са самом његовом природом, него је, благодарећи Логосу Божијем, Који је у њему био настањен, остало нетакнуто трулежношћу. И тако се на чудесан начин истовремено збивало и једно и друго: општа смрт је испунила тело Господње, а опет, и смрт и трулежност су због присуства Логоса нестали. Јер, смрт је била неопходна и требало је умрети за све људе како би се одужио онај дуг који сви људи дугују. А пошто Логос, као што рекох, није могао умрети (јер је био бесмртан), узео је на Себе тело како би могао да умре, да би га као Свој дар принео за све људе, да би, пребивајући у телу, Сам страдао за све, и да *смрћу сатре онога који има силу смрти, то јест ђавола, и да избави оне који из страха од смрти целога живота бејаху кривци за своје робовање?*^[1]

21. Заиста, пошто је општи Спаситељ свих умро за нас, ми који верујемо у Христа, нећемо више умирати смрћу као што су некада људи по казни закона умирали (јер је престала таква осуда). Но, пошто је благодаћу Васкрсења заустављена и престала пропадљивост, надаље умиремо само због смртности тела, и то у времену које је Бог свакоме одредио, како бисмо могли остварити и узвишеније васкрсење. Јер, као што не пропада семење које полагамо у земљу, тако ни ми, умирући и распадајући

се, не пропадамо, него васкрсавамо као да смо посејани, јер је смрт благодаћу Спаситељевом уништена. Стога, дакле, блажени Павле и бива свима јемац васкрсења, па каже: *Јер треба ово распадљиво да се обуче у нераспадљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност. А када се ово распадљиво обуче у нераспадљивост, и ово смртно обуче у бесмртност, онда ће се испунити она реч што је написана: Победа прождре смрт. Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа?*[2]

Па зашто онда, рећи ће неко, ако је већ било неопходно да Он Своје тело преда смрти за нас, није то тело као човек предао обичној смрти, него је чак до распећа доспео? Јер, доличније је да Своје тело положи на частан начин, него да поднесе понижења такве крсне смрти. Па ипак, пажљиво размотри, није ли такво противљење страдању људска особина, а све оно што је Спаситељ учинио јесте уистину божанско и по много чему достојно Његовог Божанства. Најпре, зато што уобичајена људска смрт долази од слабости човекове природе; пошто није у стању дуго да буде у животу, човек временом умире. Због тога се код људи и јављају болести, те када оболе, они умиру. Али, Господ није слаб, него је Он Сила Божија и Логос Божији и Саможивот. Но, да је Господ, дакле, телом умро негде на некаквом лежају, као што то обично са људима бива, мислило би се да је и Он до смрти допао по слабости човечанске природе, и да Он нема ништа више него што имају други људи. Међутим, пошто је Он био и Живот и Логос Божији, а пошто је, опет, требало да претрпи смрт за све људе, Он је, с једне стране, оснажио Своје тело тиме што је и Сам Живот и Сила, а са друге стране, пошто је имао да претрпи смрт, Он је не од Себе, него од других прихватио разлог да буде принесен на жртву. Јер, није ваљало да допадне болести Господ, Који је болести других људи исцелио. Нити је иоле требало да онемоћа оно Тело којим су све слабости других тела укрепљене. Па зашто, онда, Господ није спречио и смрт као што је спречио болести? Зато што је због смрти и поседовао тело; и не би ваљало да је спречио смрт, да не би тиме и Васкрсење омео. А опет, да болест претходи Његовој смрти, и то би било неприлично јер би се могло помислити да је у Његовом телу било слабости. Па зар он није бивао гладан? Да, бивао је гладан јер је то телу својствено. Али, ово тело није пропадало од глади због Господа, Који је то тело носио. Због тога, иако је умро да би све људе искупио, Он ипак не *виде труљење*. [3] Васкрсао је, дакле, целовит; јер, то не беше било чије тело, него Тело Самога Живота.

22. Али, требало је, рећи ће можда неко, да се скрије од зле намисли Јудеја, те да Своје тело сачува сасвим бесмртно. Но, нека чује тај да би и то било недолично Господа. Јер, као што Логосу Божијем, Који је Живот, није доликовало да Сам Своје тело преда смрти, тако Му није приличило ни да избегава смрт на коју су Га други предали; него Му је више приличило да је прихвати како би је Свбјим Васкрсењем уништио. Отуда, с правом, Христос није Сам Своје тело предао смрти, нити је, опет, пред зловољом Јудеја утекао.

Ово, дакле, није показало слабост Логоса, него је пре открило Њега као Спаситеља и као Живот. Јер, Он је вребао смрт како би је уништио; па је похитао да, ради спасења свих, пригрли смрт која му беше одређена. Уосталом, Спаситељ је дошао

да на жртву принесе не Своју смрт, него смрт на коју су га људи осудили. Због тога Он Своје тело није предао Својој природној смрти (јер Он, Који је Живот, не поседује смрт), него је прихватио смрт од људи да би и њу, која се Његовог тела дотакла, у потпуности укинуо. Затим, из овога што следи може се видети да је тело Господње с правом имало такав крај. Наиме, Господу је било стало до Васкрсења тела, које је имао да оствари. Јер, знамен победе над смрћу био је у томе: да свима и свакоме покаже Васкрсење како би се сви уверили у то да је одагнао пропадање тела и да би се уверили у будућу непропадљивост телеса. Стога је Своје тело одржао непропадљивим да би оно свима било залог и показатељ васкрсења које ће се свима збити. А опет, да је Његово тело допало болести и да је због ње Логос умро пред очима свих, било би недолично да Он, Који је исцелио болести других, допусти да Његово властито тело вене у болестима. Јер, како би му иначе веровали да је друге ослободио болести ако би Његов властито храм био болестан? Па, или би му се наругали као некоме ко ни себе не може да ослободи болести, или, ако може, па то не чини, изгледало би као да ни према другима није човекољубив.

23. Да је Господ без икакве болести и без икакве патње, негде насамо и у каквом кутку, или на каквом усамљеном месту, или у кући, или било где другде, умро сакривши Своје тело, а после се опет изненада појавио и рекао како је из мртвих устао, сви би помислили да некакве бајке говори; штавише, не би му ни поверовали кад говори о васкрсењу јер не би било никога ко би Његову смрт посведочио. Наиме, васкрсењу мора да претходи смрт, јер не би ни Васкрсења било да му смрт није претходила. Због тога, да се смрт тела Христовог збила негде у тајности, односно да Његова смрт није била јавна и да се није збила пред сведоцима, тада би и Његово Васкрсење било тајно и непосведочено. Или због чега би Он Својим Васкрсењем објавио опште васкрсење, а Његова смрт да се збуди у тајности? Или, опет, зашто Он, Који је пред очима свих изагнао демоне, и учинио да прогледа онај који је од рођења био слеп, и претворио воду у вино, еда би се кроз та дела показало да је Он Логос Божији, не би пред очима свих показао да је Његово смртно тело непропадљиво, како би људи веровали Њему, Који је Живот? И како би Његови ученици имали смелости да говоре о Његовом Васкрсењу ако не би имали прилику да кажу да је Он најпре умро? Или како би људи поверовали речима да се најпре збила смрт, а потом Васкрсење, ако ни они који им смело проповедају о Васкрсењу нису били сведоци смрти? Јер, ако тадашњи фарисеји нису хтели да поверују у Васкрсење, него су, чак и онда кад су се и смрт и Васкрсење збили наочиглед толиких људи, те исте људе, који су својим очима видели Васкрсење, нагнали да га порекну, колико би тек лажних оправдања изумели да су се, којим случајем, смрт и Васкрсење Христово одиграли у тајности? А како би Он показао циљ смрти и победу против ње да је није изазвао и да није, наочиглед свих, телу подарио непропадљивост и тиме показао да је смрт мртва?

24. Но, морамо дати одговора на све оно што би други могли приговорити. Наиме, можда ће неко рећи и ово: ако је Христова смрт требало да се збуди наочиглед свих и да је сви посведоче, да би тако и Његова проповед о Васкрсењу била веродостојна, онда је требало да Он за Себе приреди славну смрт како би макар избегао понижење распећа. Али, и да је учинио тако, тада би против Себе изазвао

подозрење као да Он тобоже нема власти над сваком смрћу, него само над оном коју је за Себе приредио. А то, опет, не би било ништа мање оправдање за њихово неверовање у Васкрсење. Зато није Он Сам Своје тело предао смрти, него је прихватио ону смрт коју су му други наметнули, да би тако уништио баш ту смрт којом су они усмртили Спаситеља. Као што, на пример, неки храбар борац, бодрог духа и одважан, неће сам себи бирати противнике како не би изазвао подозрење да је страшљив, него ће избор препустити власти посматрача (чак и ако су му они непријатељи) да би, тиме што ће савладати онога кога они изабери, показао да је већи борац од свих. Тако ни Господ и Спаситељ наш Христос, Који је Живот свега што постоји, није Сам приредио смрт за Своје тело како не би изгледало да се плаши других смрти, него је прихватио да на крсту поднесе смрт коју су му други, и то чак непријатељи, приредили; прихватио је смрт коју су они сматрали бедном и нечасном и понижавајућом, да би људи поверовали да Он, Који је тако скончао, јесте Живот, и да је власт смрти тиме потпуно и коначно укинута. Десило се, дакле, нешто што је чудесно и противречно; јер, та смрт, коју су сматрали нечасном и као такву је Њему наметнули, постала је славна победа над самом смрћу. Због тога Он није Јованову смрт претрпео тако што би му глава била одрубљена, нити је попут Исаије претестерен, еда би у смрти сачувао Своје тело нераздељено и целовито, како то не би било оправдање за оне који хоће да поделе Цркву.

25. Све ово је упућено оним нехришћанима који изналазе којекакве примедбе. Но, ако и неко од нас, не из жеље за расправом него из жеље да научи, тражи да сазна зашто Христос није умро другачије него на крсту, нека чује да ниједан други начин осим овога не би нама био на корист, и да је добро за нас што је Господ тако пострадао. Јер, ако је дошао да узме на Себе проклетство које је против нас изречено, како би другачије постао проклетство да није прихватио смрт која је проклетима била одређена? То је крсна смрт, јер тако је и писано: *Проклет сваки који виси на дрвету.* [4] Затим, ако смрт Господња представља откуп за све људе и ако том смрћу бива разрушен "преградни зид" [5] и остварује се призивање свих народа, како би нас Господ призвао да није распет? Јер, само на крсту се умире раширених руку. Стога је Господ и то морао да претрпи, и да рашири руке како би једном руком привукао древни народ, а другом незнабожце, и како би и једне и друге у Себи сјединио. То је и Сам рекао, показујући каквом је смрћу морао да избави све: *И када ја будем подигнут са земље, вели Он, све ћу привући себи?* [6] И опет је ђаво, непријатељ рода нашега, отпавши са неба, стао да се мота овде доле по ваздуху и ту да управља демонима који су са њим и који по свом бунтовништву њему наликују; уз њихову помоћ, дакле, он ствара лажне представе код оних који су у заблуди, и покушава да спречи оне који се ка вери успињу. О њему апостол Павле вели: *...По кнезу који влада у ваздуху, по духу који сада дејствује у синовима противљења?* [7] Господ беше дошао да савлада ђавола, да очисти ваздух и да нама приправи пут за узлазак на небеса, као што је рекао Апостол: *...Завесом, то јест телом својим.* [8] То је требало да се збуди кроз смрт; и којом другом смрћу би се то збило ако не смрћу која се одиграла у ваздуху, односно крстом? Јер, у ваздуху умире само онај који на крсту скончава.

Због тога је, дакле, Господ поднео крсну смрт. Јер, тиме што је био уздигнут на крст, очистио је ваздух од сваког ђавољег и сваког демонског утицаја, говорећи: *Видех сатану где паде са неба као муња?* [9] И пропртио је и обновио улаз ка небесима, говорећи опет: *Врата, узвисите врхове своје, узвисите се, врата вечна!* [10] Сам Логос није имао потребе да се врата отворе, јер Он је Господ свега, нити је за Творца било затворено ишта што припада творевини; него смо ту потребу имали ми, које је Господ Својим телом узнео. Јер, као што је Своје тело ради нас принео на смрт, тако нам је њиме, опет, пропртио пут за улазак на небеса.

26. Према томе, Христова смрт за нас се збила на крсту јер је тако ваљало да буде и јер нам је то било од користи. Узрок крсне смрти показао се по свему оправдан, и има ваљане разлоге, зато што је спасење свега имало да се збуди никако другачије него распећем. Јер, само је тако, на крсту, открио Себе; и тиме је постигао да читава творевина боље посведочи свога Саздаатеља. И није допустио да Његов храм, односно тело, задуго остане мртво, него чим је показао да је мртво и да га је смрт обузела, одмах га је, трећега дана, васкрсао, откривајући непропадљивост и нестрадалност које је тело понело као какав победни трофеј. Но, сигурно је Господ и без тога могао васкрснути тело из мртвих и показати да је оно опет живо, али ни то Спаситељ није учинио зато што је ваљано о свему предвиђао. Јер, да је Господ остварио Васкрсење без тога, могао би неко рећи како тело уопште није ни умирало, или да га се смрт ничим није ни коснула. А опет, да су се у истом временском размаку заиста одиграли и смрт и Васкрсење, тада се не би показала слава непропадљивости.

Због тога, да би показао да је тело мртво, Логос је пробавио један дан између смрти и Васкрсења, а трећега дана је свима објавио непропадљивост. Дакле, да би показао да је смрт присутна у телу, васкрсао га је трећега дана. Но, није допустио да тело задуго остане у власти смрти и да потпуно пропадне, јер Му касније, када тело васкрсне, не би веровали да је то оно исто тело, него би мислили да је неко друго тело узео на Себе. Наиме, због проласка времена, неко би могао заборавити шта се све збило и не веровати ономе што види. Због тога Он и није чекао више од три дана. Нити је, опет, предуго оклевао да се појави пред онима који су Га слушали како беседи о васкрсењу; него, док је њихов ум још увек био код тога што беху чули, и док су њихове очи ишчекивале, и док су њихове мисли још биле прибране, и док су још увек живели на земљи и боравили на оном месту где Он беше усмрћен и на коме су били сведоци смрти тела Господњег, Сам

Син Божији је показао да је то тело, које је три дана било мртво, сада бесмртно и непропадљиво. И свакоме је било јасно да тело Логоса није умрло због немоћи своје природе, него да је силом Спаситељевог смрт ишчезла из њега.

27. Да је смрт уништена, да је побеђена Крстом и да никакве моћи више нема, него је и сама уистину мртва, то на убедљив и веродостојан начин показују сви ученици Христови, који су презрели смрт, и устали против ње, и никаквог страха пред њом нису имали, него су са знаком крста и вером у Христа сатирали смрт као истински мртву.

Јер, некада, пре но што се збио божански долазак Спаситељев, смрт је и самим светитељима била ужасна, и сви су оплакивали оне који су умирали, сматрајући да су ови изгубљени. Но сада, кад је Спаситељ васкрсао тело, смрт више није страшна, а сви који верују у Христа газе је као да она ништа не представља, и изабирају радије да умру него да се одрекну вере у Христа. Јер, уистину знају да тиме што ће умрети неће бити изгубљени, него ће живети и васкрсењем постати непропадљиви. А онај ђаво, који је некада на људе кидисао смрћу, сада кад је његова утроба растргнута, једини је који је уистину мртав. Доказ за ово је чињеница да су се људи, пре но што су у Христа поверовали, плашили смрти и да су се ужасавали гледајући је. Но, кад су приступили вери у Христа и Његовом учењу, толико су презрели смрт да јој вољно хитају у сусрет и постају сведоци Васкрсења, које је Спаситељ остварио победивши смрт. Чак и малена деца хитају у сусрет смрти; а у коштац са њом не хватају се само мушкарци, него и жене. Наиме, смрт је постала толико нејака да су чак и жене, које су раније биле застрашиване њоме, сада у стању да јој се наругају као мртвој и немоћној. Јер, то је као када неки истински цар савлада каквог тиранина, па му веже ноге и руке; тада га сви пролазници исмевају, бијући га и ругајући му се; јер, откако је цар однео победу над њим, они се више не плаше тиранинове обести и његовога гнева. Пошто је Спаситељ победио смрт и на крсту је извргао руглу, и пошто јој је спутао руке и ноге, презрели су је сви они који живе у Христу; и сви који Христа исповедају, ругају јој се и исмевају је, говорећи речи којима је она још у давнини исмевана: *Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа?*^[11]

28. Па зар је то мали показатељ колико је смрт немоћна? Зар је мали доказ победе коју је Спаситељ извојевао над смрћу, то што хришћански младићи и млађане девице одбацују овај живот и одлучују да се предају смрти? Наравно да се човек по својој природи плаши смрти и погибелји тела; али, најчудесније од свега је то што онај ко се оденуо вером Крста, тај, благодарећи Христу, презире свој природни страх и не плаши се смрти. Упоредимо ово са следећим примером: природно својство ватре је да пече; но, рекло би се да постоји нешто што не само да се не страши њене врелине, него чак показује колико је она слабашна, као што веле за азбест који се код Индијаца може наћи. Па сада, ако неко не верује у ово о чему је реч, и ако жели да то и сам искуси, нема му друге него да обуче на себе то несагориво одело и да се приближи ватри; тако ће се уверити да му ватра ничим не може наудити. Или, опет, ако неко пожели да види свезаног тиранина, тај одлази у земљу и у царство онога који је тиранина победио, и тамо види како је немоћан онај који је код свих изазивао ужас. Но, ако неко, чак и после толиких сведочанстава остварених у име Христово, и после толиких поруга које изузетни хришћани свакодневно упућују смрти, ипак не верује да је смрт уништена и да је претрпела свој крај, свакако добро чини чудећи се нечему што је толико велико. Али, нека његово неверовање ипак не буде чврсто и нека не буде дрзак према ономе што је толико јасно. Него, као што се онај, узевши на себе азбест, уверава у то да му ватра не може наудити, или као што онај, желећи да и сам види спутаног тиранина, одлази у царство победника над тиранином, тако и онај ко не верује у победу над смрћу, нека се одене вером Христовом и нека се приближи како би се у то уверио; и видеће немоћ смрти и победу која је над њом извојевана. Јер, многи од

оних који најпре у ово нису веровали и који су се овоме ругали, када су касније поверовали, толико су презрели смрт да су постали исповедници Самога Христа.

29. Ако се смрт побеђује знаком крста и вером у Христа, истина сведочи о томе да је Сам Христос, а не неко други, Онај Који је подигао победнички трофеј и извојевао победу над смрћу; и том победом учинио је смрт немоћном. А пошто смрт претходно беше силна, због чега је људима и изгледала ужасна, и пошто сада, после Спаситељевог доласка и после смрти и Васкрсења Његовога тела, смрт бива презрена, јасно је да је Тај Христос, Који је уздигнут на крст, уништио и победио смрт. Наиме, као што се иза ноћи рађа Сунце, и сви земаљски крајеви бивају обасјани њиме, те нема никакве сумње да је то Сунце, свуда распростирући своју светлост, одагнало таму и све озарило; тако и сада, пошто после Спаситељевог јављања у телу и после Његове кончине на крсту смрт бива презрена и сатрвена, јасно је да је Спаситељ Тај Који се јавио у телу, односно "Који је смрт уништио", и Који свакодневно Својим ученицима показује победничке трофеје што је од смрти освојио.

Јер, кад неко види људе, који су по својој природи нејаки, како хитају ка смрти и како не страхују због пропасти коју она доноси, нити се плаше силаска у ад, него га драге воље изазивају; и како не дрхте пред мукама, већ радије изабирају да похрле у смрт него да живе у овом животу; или кад неко види како мушкарци и жене и мала деца, због вере у Христа, хрле ка смрти и бацају се у њен загрљај, ко може бити толико безуман, или ко може бити толико неверан, или ко може бити толико осакаћенога ума да не може схватити и разумети да је Христос, у чије име се људи и предају страдању, Онај Који свакоме нуди и дарује победу над смрћу, и Који чини да смрт буде немоћна пред сваким ко има веру и ко носи знак крста? Наиме, ако неко угледа згажену змију, иако је свестан колико је она раније била опасна, он ипак више не сумња да је она мртва и потпуно безопасна - осим ако није скренуо с ума и ако нису болесна чула његовог тела. Или, видевши како се деца играју са неким лавом, ко ли неће помислити или да је лав мртав или да је сасвим изгубио снагу? Према томе, као што се властитим очима можемо уверити у истинитост свега овога, тако исто, видећи како су презрели смрт и како јој се ругају они који у Христа верују, нека нико више не буде малOVERAN и нека не сумња да је Христос уништио смрт и да је пропаст, коју она доноси, укинута и заустављена.

30. Све што је претходно речено, представља не мали доказ тврдње да је смрт уништена и да Распеће Господње представља знамен победе над њом. Но, сама чињеница да је Христос, Који је Спаситељ свих и истински Живот, васкрсао тело у бесмртност, бива јаснија од самих речи онима чије духовне очи разума нису оштећене. Јер, ако је смрт уништена, као што је то беседа показала, и ако је сада сви силом Христовом могу тлачити, самим тим значи да ју је Христос, пре свих, властитим телом сатро и уништио. Кад је већ усмртио смрт, шта је друго требало да чини него да васкрсне тело и да га покаже као трофеј победе над смрћу? Или, опет, како би се показало да је смрт уништена, да тело Господње није васкрсло?

Ако некоме, опет, није довољан овај доказ о Његовом Васкрсењу, нека се онда, на основу онога што се пред његовим очима збива, увери у ово о чему се говори. Јер, кад је неко мртав, не може чинити ништа. Наиме, његове моћи трају до гроба, а после тога престају; а дела и радње упућене људима припадају само онима који су живи. Према томе, онај ко хоће да исповеди истину, нека гледа и нека расуђује на основу тога што је видео. Па кад је Спаситељ толика дела људима учинио, и када толико мноштво људи по свим крајевима земаљским, и који живе широм Грчке и који настањују варварске земље, Он свакодневно, на невидљив начин, убеђује да се врате Његовој вери и да се сви потчине Његовом учењу, зар још увек неко у своме уму може сумњати да је Спаситељ васкрсао и да је Христос жив, штавише, да Он Сам јесте Живот? Или је, можда, мртвоме својствено да се на такав начин дотиче разума људи да се ови одричу закона својих отаца и да се клањају учењу Христовом? Или, опет, ако не чини никаква дела јер је тобоже мртав, како онда Он спречава работе оних који су живи и који чине своја дела, те прељубник више не чини прељубу, човекоубица више не чини убиства, неправедник више не стиче никакву корист, а безбожник сада бива побожан? И опет, ако Господ није васкрсао него је мртав, како онда обуздава и изгони и руши надрибогове, које идолопоклоници сматрају живима, и демоне, које неверници поштују као богове? Јер, где год се призива Христово име и Његова вера, тамо бива искорењено свако идолопоклонство, тамо бива извргнута свака демонска обмана; и ниједан демон чак ни име Христово не може поднети, него само ли га чује, нетрагом се даје у бег. А то свакако није дело некога ко је мртав, него некога ко је жив; штавише, то је Божије дело. Уосталом, било би смешно да кажемо да су живи демони које Он изгони и да су живи идоли које Он сатире, а рећи да је мртав Он, Који их изгони и чија сила не допушта да се они јављају, односно рећи да је мртав Онај Кога сви исповедају као Сина Божијег.

31. Велику осуду против себе изазивају они који не верују у Васкрсење, јер Христа, Кога они називају мртвим, не могу изагнати ни сви демони нити богови којима се ови неверници клањају; него, напротив, Христос показује да су сви они мртви. Истина је, наиме, да мртавац ништа не може чинити; са друге стране, опет, Спаситељ свакодневно чини толика дела: позива на побожност, уверава у врлински живот, учи о бесмртности, подстиче жељу за небеским стварима, открива знање о Своме Оцу, надахњује човека силом против смрти, показује свакоме Себе Самога, укида безбожност идолопоклонства. Ништа од свега овога не могу учинити богови и демони којима се неверници клањају; штавише, због присуства Христовог постају мртви, јер је њихово појављивање неделатно и представља испразну маштарију. Но, са знаком крста престаје свака магија и укида се свака опсена, а сви идоли бивају разрушени и напуштени; престаје свако бесловесно уживање, и свако свој поглед подиже са земље ка небу. Па за кога се онда може рећи да је мртав? За Христа ли, Који је све ово остварио? Али, ономе ко је мртав, није својствено да ишта чини. Или, можда, за онога ко ништа не чини, него као беживотан мирује; а то је својствено демонима и идолима будући да су мртви. Јер, с једне стране, Син Божији је жив и делатан, и свакодневно дејствује и остварује спасење свих; а са друге стране, свакодневно се показује да је смрт онемоћала и да су идоли и демони чак постали мртви; због тога нико више и не сумња у Васкрсење тела Христовог.

Чини се да онај ко не верује у Васкрсење тела Господњег, не зна колика је сила Логоса и Премудрости Божије. Наиме, пошто је узео на Себе тело и пошто га је, следствено томе, потпуно усвојио, као што су то речи Јеванђеља и показале, шта је Господ требало да учини у вези с тим? Или на који је начин тело требало да сконча, кад је у њему Логос пребивао? Дакле, није било могуће да не умре, пошто је било смртно, и због тога је предато смрти за све људе; јер, зато га, коначно, Спаситељ и беше саздао. А да тело остане мртво, то није било могуће јер је и само постало храм Живота. Због тога је, дакле, умрло као смртно, али је васкрсло због Живота кога је носило у себи. Према томе, дела Господња доказују Васкрсење Његово.

32. Ако у Васкрсење Христово не верују зато што га нису видели, онда ти који не верују, треба да порекну и оне ствари које се у природи догађају. Јер, Богу је својствено да Га је немогуће видети, али, опет, могуће Га је познати кроз Његова дела, као што је раније већ речено. Према томе, ако нема Његових дела, они с правом не верују у оно што не виде; но, пошто се Његова дела јасно оглашавају и показују, зашто они онда намерно поричу толико очит живот Васкрсења? Па чак и ако им је разум помрачен, они ипак, уз помоћ спољашњих чула, могу видети несумњиву силу и Божанство Христово. Јер, и слепац, иако не види Сунце, ипак осећа топлоту која од њега долази, те отуда зна да се изнад земље налази Сунце. Тако и они који говоре против Васкрсења, премда не верују, односно иако су слепи за истину, ипак, видећи колика је сила оних који у Васкрсење верују, нека не поричу Божанство Христово и Његово Васкрсење. Јер, очито, да је Христос био мртав, не би изгонио демоне и не би сатирао идоле; јер, не би се демони покорили мртвоме Христу. Пошто је, међутим, очигледно да демони бивају изгнани Његовим именом, јасно је да Он није мртав. Демони су, дакле, у стању да виде и оно што људи не могу видети; према томе, да је Христос мртав, они би то знали и не би Му се уопште покоравали.

А овако, демони виде оно у шта непобожни не верују, односно виде да је Христос Бог; и због тога хитају и прибегавају Му, говорећи оно што су узвикивали још док је Он у телу био: *Знам те ко си: ти си Светац Божији; [12] и: Шта хоћеш од мене, Исусе, Сине Бога Вишњега? Заклињем те Богом, не мучи ме. [13]* Дакле, пошто демони овако исповедају и пошто Господња дела из дана у дан о томе сведоче, јасно је (и нека се нико према истини не односи са презиром) да је Спаситељ васкрсао Своје тело, да је Христос уистину Син Божији, и да Онај Који је од Оца, јесте Сам Логос и Премудрост и Сила Његова; јасно је, дакле, и то да је Он после много времена, а због спасења свих, узео на Себе тело; да је васељени проповедао о Оцу, да је уништио смрт и да је свима подарио нетрулежност кроз обећање васкрсења, које је започео тиме што је властито тело подигао из мртвих; а трофеј победе над смрћу и над пропадљивошћу, коју она доноси, био је знак крста.

НАПОМЕНЕ:

1. Јевр. 2,14-15
2. Кор. 15, 53-55.
3. Пс. 16,10 и Дел. ап. 2,27.
4. Зак. ион. 21,23 и Гал. 3,13.
5. Еф. 2,14.
6. Јов. 12,32.
7. Еф. 2,2.
8. Јевр. 10,20.
9. Лук. 10,18.
10. Пс. 24,7.
11. 1 Кор. 15,55.
12. Лук. 4,34.
13. Марк.5,7

Противљења Јудеја

33. Пошто је све тако, и пошто је очит доказ о Васкрсењу тела и о победи коју је Спаситељ извојевао над смрћу, хајде сада да прозборимо коју реч и о неверовању Јудеја и о ругању Јелина незнабожаца. Јер, кад је ово у питању, Јудеји не верују, док се Јелини томе подсмевају, извргавајући руглу Распеће и Очовечење Бога Логоса; али, наша беседа неће устукнути ни пред једнима ни пред другима јер против њих има јасне доказе.

Јудеје, који не верују у Васкрсење, оповргава Свето Писмо, које и они сами читају; јер, од почетка до краја, целокупна богонадахнута Библија то објављује, што се у њеним речима јасно може видети. Наиме, од најранијих времена, пророци су објављивали чудо Пресвете Дјеве и прорицали да ће она родити, говорећи: *Ето, девојка ће зачети, и родиће сина, и наденуће му име Емануил, што ће рећи: С нама Бог.* [1] И Мојсеј, који уистину беше велики и коме су и они веровали, схватио је да је истинито то што је речено о Очовечењу Спаситељевом, и знајући колико је то значајно, уврстио је то у Своје списе, говорећи: *Изаћи ће звезда из Јакова и човек из Израиља, који ће разбити кнезове Моавске.* [2] На другом месту каже: *Како су лепи шатори твоји, Јакове, и колибе твоје, Израиљу! Пружили су се као потоци,*

као вртови крај реке, као мирисава дрвета која је посадио Господ, као кедри на води. *Изаћи ће човек из семена његовог и загосподариће над народима многим.* [3] А Пророк Исаија вели: *Пре него што дете научи викати: оче мој и мајко моја, однеће се сила Дамаштанска и плен Самаријски пред царем Асирским.* [4] Овим речима се, дакле, објављује да ће се појавити човек; а да је тај који ће доћи управо Господ свих, то пророк на другом месту открива рекавши: *Гле, Господ, седећи на облаку лаку, доћи ће у Мисир, и затрешће се од њега идоли мисирски.* [5] Јер, оданде је Отац дозвоа Својега Сина, говорећи: "Из Мисира дозвоах Сина Својега". [6]

34. Чак ни смрт Његова није непоменута, него је у божанском Писму сасвим јасно објављена.

Јер, пророци се нису плашили да кажу шта је узрок смрти, односно да кажу да Спаситељ није умро за Себе, него је умро ради бесмртности и спасења свих људи; и нису се плашили да помену заверу Јудеја и погрде које је од њих претрпео, како нико од њих не би био у заблуди због тога што није чуо шта се све збивало. Кажу, дакле: *Презрен беше и одбачен између људи, болник и вичан болестима, и као један од кога свака заклања лице, презрен да Га ни за што не узимасмо. А он болести наше носи и немоћи наше узео на се, а ми мишљасмо да је рањен, да Га Бог бије и мучи. Али он би рањен за наше преступе, избијен за наша безакоња; прекор беше на њему нашега мира ради, и раном његовом ми се исцелисмо.* [7] Достојно је дивљења човекољубље Логоса, јер је због нас претрпео понижења да бисмо ми били штовани. Сви ми, вели пророк, *као овце зађосмо, сваки од нас се окрену путем својим, и Господ пусти на њега безакоње свих нас. Мучен би и зостављан, али не отвори уста својих; као јагње на заклање вођен би и као овца нема пред онима који је стрижу, тако не отвара уста својих.* [8] У његовом понижењу укиде се суд његов. [9] Да не би неко Спаситеља, због страдања које је претрпео, сматрао обичним човеком, пророк је предухитрио људске сумње; и зато Писмо, описујући Његову силу и несличност Његове природе са нашом, каже: *А род његов ко ће исказати?* [10] *Јер се истрже из земље живих и за преступе народа мојега би рањен. Одредише му Гроб са злочинцима, али на смрти би са богатима, јер не учини неправде, нити се нађе превара у устима његовим.* [11]

35. Но, пошто си чуо каква су пророштва о смрти, можда ћеш хтети да сазнаш и шта се све о Распећу прорицало. Ни то, међутим, није изостало. Јер, светитељи су врло јасно о томе говорили. Наиме, Мојсеј је први, и то громким гласом, о томе пророковао говорећи: *И живот ће твој бити као да виси према теби,* [12] и нећете поверовати. Али, и пророци после њега сведочили су о томе рекавши: *А ја бејаш као јагње и теле које се води на клање, јер не знађах да се договарају на ме: оборимо дрво с родом његовим, и истребимо Га из земље живих.* [13] И опет: *...Прободоше руке моје и ноге моје. Могао бих избројати све кости своје (...). Деле хаљине моје међу собом и за доламу моју бацају коцку.* [14] Нема друге смрти која би снашла осуђеника што виси у ваздуху и на дрвету, осим смрти на крсту. И опет, нема друге смрти при којој руке и ноге осуђеника бивају пробијене, осим смрти на крсту. А пророци нису пропустили ни то да објаве да су, са доласком

Спаситељевим на земљу, сви народи, из свих крајева, почели да познају Бога; него се и то помиње у светим Списима. *У то време ће се, вели пророштво, за корен Јесејев (...) распитивати народи, и почивалиште његово биће славно.* [15]

Ово мало речи, дакле, изнели смо као навештења свега што се догодило. Потпуно се обистинило свако Писмо које оповргава неверовање Јудеја. Јер, ко је икада од праведника и светих пророка и партијараха, о којима говоре божански Списи, телесно рођен само од девојке? Или која је жена без мушкарца била кадра да сама од себе роди човека? Зар није Авељ настао од Адама, Енох од Јареда, а Ноје од Ламеха? Зар није Авраам настао од Таре, Исак од Авраама, а Јаков од Исака? Зар није Јуда настао од Јакова, а Мојсеј и Арон од Амерама? Зар није Самуило од Елкане, Давид од Јесеја, Соломон од Давида, зар није Језекија од Ахаза, Јосија од Амона, Исаија од Амона или Јеремија од Хелкија, а Језекиљ од Вузија? Зар није сваки од њих имао оца као зачетника свога рођења? И ко је тај међу њима који је само од девојке рођен? Пророк се нарочито потрудио да на то укаже. И уочи чијег рођења је звезда путовала по небесима како би читавој васељени објавила Онога Који је рођен? Наиме, Мојсеј је, кад је рођен, скриван од својих родитеља; за Давида, опет, не беху чули ни његови суседи, јер ни сам велики Самуило није знао за њега, него се распитивао није ли то син Јесејев. Авраам је, опет, својима ближњима постао познат тек пошто је одрастао. Сведок Христовог рођења не беше човек, него звезда која се беше указала на небу, одакле је и сишла.

36. И ко је икада, од оних који су се зацарили, постао цар и подигао трофеј победе над непријатељима још *пре него што научи викати: оче мој и мајко моја?* [16] Зар се није Давид зацарио кад је имао тридесет година, и зар се Соломон није зацарио кад се већ беше замомчио? Зар Јоас није ступио на царски престо са седам година, и зар Јосија није преузео власт још касније, односно кад је имао осам година? Па ипак, у узрасту у којем су били, могли су да кажу: "Оче мој и мајко моја". Но, ко је био тај који је још пре свога рођења царовао и поробљавао непријатеље? Ко је био тај који је постао цар Израилља и цар племена Јудиног, на кога су сви народи полагали своје надање и који је имао мир? Нека нам то кажу Јудеји који су се тиме занимали. Зар нису са свих страна насртали на њих? Јер, откада је подигнут Јерусалим, они су вазда били у рату, и сви су се борили против Израилља: и Асирци су их тлачили, и Египћани су их гонили, и Вавилоњани су их освајали. Чудно је било и то што су и Сиријци, који су били њихови суседи, ратовали против њих. Или зар није Давид ратовао против Моавићана, и зар није поробио Сиријце; зар се Јосија није бранио од суседа, зар се Језекија није плашио хвалисавости Сенахирима и зар Амалик није кренуо у поход против Мојсеја; зар против њега нису ратовали Амореји и зар се житељи Јерихона нису супротставили Исусу Навину? И уопште, нису ли сви народи били потпуно непомирљиви према Израилљу? Вредело би, дакле, видети ко је тај на кога су сви народи полагали наду. Мора да има таквога, јер немогуће је да пророк лаже. И опет, који је од светих пророка и древних патријараха предао себе крсној смрти ради спасења свих? Или ко је претрпео ране и устао ради здравља свих људи? И који је међу праведницима или царевима сишао у Египат и тим силаском сатро идоле египатске? Сишао је, дакако, Авраам, али је

идолопоклонство и даље остало као што је било. Мојсеј је тамо рођен, али њихова залудна вера тиме није била умањена.

37. Које су, од свих оних о којима Свето Писмо сведочи, пробијене руке и ноге, или уопште, ко је од њих висио на дрвету и скончао на крсту ради спасења свих? Јер, Авраам је, кад му је дошла кончина, умро на својој постељи; Исак и Јаков су такође умрли тако што су своје ноге пружили на лежају. Мојсеј и Арон су умрли на гори; Давид је скончао у кући, не претрпевши никаквог зла од народа. Иако га је Саул гонио, ипак је прошао неповређен. Исаија је, додуше, претестерен, али ипак није обешен о дрво; Јеремија је ружен, али није умро тако што је осуђен. Језекиљ је страдао, али не за народ, него да би показао шта ће се са народом збити. Осим тога, иако су страдали, они су ипак били људи који су по свему били налик свим осталим људима. А Онај о Којем Свето Писмо сведочи да је страдао за све људе, не назива се само човеком, него се за Њега вели да је Живот свих, иако је по Својој природи био налик свим осталим људима. *И живот ће твој бити као да виси према теби;* [17] и: *...Род његов ко ће исказати?* [18]

Јер, род свих светитеља, уколико га сазнамо, можемо одвајкада исказати, и одакле сваки од њих потиче; а за род Онога Који је сам Живот, божанске речи веле да је неисказив. [19] Па ко је тај о коме божански Списи на такав начин говоре? Другим речима, ко је толико велики да пророци о њему толико много објављују? Но, тај који је у свештеним Списима толико присутан, није нико други него Спаситељ свих људи, Бог Логос, Господ наш Исус Христос. Он је Тај Који је из девојке произашао и као човек се јавио на земљи, и чији је род по телу неисказив. Јер, нема тога који нам може показати Његовог оца по телу, јер Његово тело није потекло од мушкарца, него само од девице. Могуће је, дакле, извести родослов Давида и Мојсеја и свих патријараха; али, кад је у питању Спаситељев род по телу, онда није могуће на исти начин исказати Његов родослов по мушкој линији. Он је начинио и звезду да би објавила Његово телесно Рођење. Јер, пошто је Логос сишао са неба, требало је да и знак буде са неба; и пошто је Логос, Који је долазио, био Цар васцеле творевине, требало је да Га свеколика твар јасно позна. Па иако је рођен у Јудеји, чак су и житељи Персије дошли да Му се поклоне. Он је, дакле, Тај Који је, и пре него што се јавио у телу, савладао демоне који му беху супротстављени, и Који је однео победу над идолопоклонством.

Сви незнабошци, дакле, који живљаху по разним крајевима, напустише обичаје својих отаца, одбацише безбожништво идолопоклонства, и отада полагаху своје надање на Христа, те приступише у Његову службу, у шта се и својим очима можемо уверити. Јер, никада се раније није десило да престане безбожје Египћана, него само тада кад је Господ свега телесно дошао као да на облаку седи, кад је укинуо заблуду идолопоклонства и кад је све људе привукао Себи, а кроз Себе ка Оцу. Он је Тај чијем Распећу сведок беше Сунце и сва творевина, и они који га беху предали на смрт; а кроз Његову смрт оствари се спасење свих, и сва творевина задоби своје искупљење. Он је Живот свих и Он је Тај Који је, ради спасења свих, Своје тело, као жртвени принос, предао смрти, иако Јудеји у то не верују.

38. Но, ако сматрају да им ни то све није довољно, нека макар поверују у неке друге речи које такође у њих постоје. Јер, о коме пророци говоре: *...Нађоше ме који ме тражашу; рекох народу који се не зове мојим именом: ево ме, ево ме. Вас дан пружах руке своје народу непокорну.* [20] Могао би неко упитати Јудеје: ко је, дакле, био тај што се појавио? Ако ли је то био пророк, нека онда кажу кад се он то сакрио, да би се касније појавио? И који је то пророк који је најпре био нестао, а затим се појавио, и који је своје руке раширио на крсту? Према томе, није то био ниједан од праведника; био је то Сам Логос Божији, Који је био бестелесан по природи и Који се ради нас телесно јавио и ради нас пострадао.

Па ако им ни то није довољно, нека се разувере гледајући како нека друга места износе јасне доказе. Јер, Свето Писмо каже: *Укрепите клонуле руке, и колена изнемогла утврдите. Реците онима којима се срце уплашило: охрабрите се, не бојте се; ево Бога вашег; освета иде, плата Божија, сам иде, и спасиће вас. Тада ће се отворити они слепима, и уши глухима отвориће се; тада ће хромац скакати као јелен, и језик немога певаће.* [21] Шта би се, дакле, о овоме могло рећи, или како се уопште усуђују да гледају у то? Јер, пророштво говори о томе да Бог долази на земљу; открива нам, такође, знаке и време Његовог доласка. Наиме, то што слепци поново виде, што хроми ходају, што глуви чују и што неми могу прозборити, све то говори о божанском присуству. Па нека онда неверници кажу када су се таква чудеса догађала у Израилу, или у ком месту Јудеје се тако нешто збивало. Додуше, Неман се беше очистио од губе, али ниједном глувом се слух није вратио и ниједан хроми није проходао. Илија и Јелисеј су подигли мртваца, али нико ко од рођења беше слеп, није прогледао. Васкрснути мртваца, дакле, представља велико дело, али ни налик ономе чуду које је Спаситељ учинио. Осим тога, Свето Писмо није пропустило да помене оно што се збило са губавцем и са удовичиним мртвацем; према томе, да је неки хроми проходао и да је неки слепац прогледао, сигурно би и то у приповестима било забележено. А пошто се то у Светоме Писму не помиње, јасно је да се тако нешто дотада не беше ни одиграло. Па када се онда то збивало, ако не тада кад је Сам Логос Божији дошао у телу? И када је Он дошао, ако не онда кад су хроми проходили, кад су неми проговорили, кад су глуви стекли слух и кад су прогледали они који од рођења беху слепи? Дакле, због тога су Јудеји који су тада имали прилику да Га виде, говорили како никада нису чули да се нешто попут тога икада збивало. *Откако је века, није се чуло да ико отвори очи рођеноме слепцу. Кад Он не би био од Бога, не би могао ништа чинити.* [22]

39. Но, будући да ни неверници нису у стању да се супротставе ономе што је очито, вероватно неће порећи оно што је писано, али ће тврдити да још увек очекују знамења и да се Бог Логос још увек није појавио. И на све стране брбљају о томе, не црвенећи због своје безочности према ономе што је очито. Али, најпре ће због тога бити силно прекорени, и то не од нас него од премудрог Данила, који одређује и тачно време божанског Спаситељевог доласка, јер каже: *Седамдесет је недеља одређено твоме народу и твоме граду светом да се сврши преступ и да нестане греха и да се очисти безакоње и да се доведе вечна правда, и да се запечати утвара (тј. виђење) и пророштво, и да се помаже Свети над светима. Зато знај и разуми: откада изиде реч да се Јерусалим опет сазида до Помазаника (тј. Христа)*

Војводе...[23] Можда за нека друга пророштва и могу да изнађу изговор, и да све што је писано одлажу за будуће време. Но, шта могу да кажу за ове речи, или како могу одговорити на њих? Јер, овде се указује на Христа (тј. Помазаника), а тај Помазаник није неки обичан човек, него је то Свети над светима; Јерусалим постоји до Његовог доласка, и Он надаље престаје да буде пророк и виђење у Израиљу. У давнини беху помазани Давид и Соломон и Језекија, али је Јерусалим са својом околином и даље постојао; и даље су прорицали пророци, као Гад и Асаф и Натан, а након њих Исаија и Осија и Амос и други. Они који су помазивани, касније су називани светим људима, али не светима над светима. Али, ако се неверници и оване супротстављају наводећи ропство Израиља, и ако веле да због њега није било Јерусалима, шта би могли рећи о пророцима? Јер, и у давној прошлости, када је народ Израиљев сишао у Вавилон, са њим беху Данило и Јеремија, а пророковали су и Језекиљ и Агеј и Захарија.

40. Према томе, Јудеји причају празне приче, те оно време које је већ дошло, они одлажу у будућност. Јер, када су престала пророштва или виђења у Израиљу, ако не онда кад се појавио Христос, Свети над светима? Наиме, показатељ и велики знамен доласка Бога Логоса јесте у томе што неће више бити Јерусалима, што се неће јављати пророци и што им се више неће указивати виђења, а то је сасвим природно. Јер, када дође Онај на Кога пророштва указују, каква је онда корист од пророштава? И када дође истина, каква је корист од њене сенке? Због тога су, дакако, пророци и прорицали, докле не дође Самоправедност и Онај Који ће све избавити од греха. Зато је и Јерусалим толико дуго трајао, да би се у њему показали обрасци саме Истине.

Но, кад је дошао Свети над светима, природно је да су престала виђења и пророштва, и да је престало царство Јерусалима. Јер, цареви међу њима су помазивани све док није био помазан Свети над светима. И Јаков проповеда да ће се Јудејско царство одржати до доласка Његовог, говорећи: *Палица владалачка неће се одвојити од Јуде, нити од ногу његових онај који поставља закон, докле не дође онај коме припада, и њему ће се покоравати народи.* [24] Због тога је и Сам Спаситељ узвикнуо говорећи: *Сви су Пророци и Закон прорицали до Јована.* [25] Дакле, кад би међу Јудејима сада било царева или пророштава или виђења, они би с правом могли да поричу Христа, Који је дошао; но, пошто више нема ни царева ни виђења, него је престало свако пророштво, и пошто је превладао град и храм, зашто они толико хуле, те су чак постали преступници, па с једне стране виде то што се збива, а са друге поричу Христа, Који је сва та дела починио?

Пошто могу видети како неки међу незнабошцима напуштају своје идоле и како своје надање кроз Христа полажу на Бога Израиљевог, зашто онда поричу Христа, Који је из корена Јесејева рођен у телу и чије Царство тек наступа? Јер, када би незнабошци неког другог бога поштовали, и кад не би исповедали веру у Бога Авраамовог и Исаковог и Јаковљевог и Мојсејевог, они би се опет с правом изговарали да никакав други Бог није дошао. Но, ако се незнабошци клањају Богу, Који је Мојсеју подарио Закон, и Који је Аврааму дао обећања, и чијег су Логоса Јудеји презрели, зашто онда не познају, или, боље речено, зашто својом вољом

превиђају, да је Господ, о Коме Свето Писмо прориче, заблистао у васељени и телесно се у њој појавио, као што Писмо каже: *Бог је Господ, и јави се нама;*[\[26\]](#) и опет: *Посла Логоса Својега и исцели их;*[\[27\]](#) а на другом месту каже: *Не беше заступник, и не беше анђео, него беше Сам Господ Тај Који их је спасао.*[\[28\]](#)

Слично се, дакле, збива са оним ко је оштећеног ума; наиме, он види да је земља обасјана светлошћу, али ипак пориче постојање Сунца, које земљу обасјава. Јер, када дође Онај Кога су очекивали, шта би Он још могао да учини? Да призове све народе? Па стигао је да их призове! Да укине пророштва и царство и виђења? Па и то се већ збило! Да безбожност идолопоклонства извргне? Већ га је извргао и осудио. Да можда уништи смрт? Па већ ју је уништио! Шта, дакле, није учињено од свега онога што би Христос морао учинити? Или шта је то што недостаје, а што није употпуњено, због чега би се Јудеји радовали и због чега би били упорни у свом неверовању? Јер, ако, као што можемо видети, у њих више нема ни цара, ни пророка, ни Јерусалима, ни жртве, ни виђења, и ако је сва земља преиспуњена познањем Бога, а идолопоклоници напуштају безбожност, те кроз Логоса, Господа нашега Исуса Христа, прибегавају Богу Авраамовом, онда је и најбезочнијима јасно да је дошао Христос, да је Он све обасјао Својом светлошћу и да нас је Својом истинском и божанском науком поучио о Оцу. Према томе, уз помоћ овога и још много чега што је у божанским Списима садржано, може се с правом оповргнути схватање Јудеја.

НАПОМЕНЕ:

1. Ис. 7,14 и Мат. 1,23.
2. Број. 24,17. У преводу Ћ. Даничића уместо човек из Израилља стоји палица из Израилља. (Прим. прев.)
3. Број. 24,5-7. У преводу Ћ. Даничића уместо: Изаћи ће човек из семена његовог и загосподариће над народима многим стоји: Потећи ће вода из ведрa његова, и семе ће његово бити међу великим водама. (Прим. прев.)
4. Ис. 8,4. У преводу Ћ. Даничића уместо сила, стоји благо. (Прим. прев.)
5. Ис. 19,1
6. Осија 11,1..
7. Ис. 53,3-5.

8. Ис. 53,6-7.
9. Дел. ап. 8,32-33
10. Дел. ап. 8,33.
11. Ис. 53,8-10.
12. Зак. пон. 28,66.
13. Јер. 11,19.
14. Пс. 22, 16-18.
15. Ис. 11,10.
16. Ис. 8,4.
17. Зак. пон. 28,66.
18. Ис. 53,8.
19. Ис. 53,8.
20. Ис. 65,1-2.
21. Ис. 35,3-6.
22. Јов. 9,32-33.
23. Дан. 9,24- 25.
24. Пост. 49,10.
25. Мат. 11,13.
26. Пс. 118,27.
27. Пс. 107,20.
28. Ис. 63,9.

Противтврдње идолопоклоника

41. Јелини су, дакле, врло чудни јер се, с једне стране, исмевају са оним чему се није ругати, а са друге стране, заслепљени су властитом срамотом, коју и не примећују, подижући себи дрвене и камене идоле. А пошто наша беседа не оскудева у доказима, покушајмо да их убедимо на основу оних ствари које су лако разумљиве, а пре свега на основу оних које и сами можемо видети. Јер, шта је код нас "безумно" или "достојно подсмеха", ако не то што тврдимо да се Логос појавио у телу? Али, ако хоће да буду пријатељи истине, и они ће заједно са нама ово исповедати и тврдити како се није збило ништа што је безумно.

Дакле, ако они у потпуности поричу да постоји Логос Божији, онда је сувишно што Му се подсмевају, јер не можеш се подсмевати ономе што не познајеш. Но, ако признају да Логос Божији постоји, да је Он Тај Који над свиме управља, да је Отац у Њему саздао васколику твар, да Његовим Промислом све бива просветљено, и стиче живот и постоји, и да Он над свима царује, тако да Га можемо познати по делима Промисла, а кроз Њега можемо познати и Оца, онда обрати пажњу на то, молим те, да они можда нису свесни тога да тај подсмех иде на њихов рачун. Јелински философи веле да је свет једно велико тело, и у праву су када то кажу; јер,

видимо да и он и његови делови подлежу нашим чулима. Према томе, ако је Логос Божији у свету, који је тело, и ако се налази у сваком телу и у свим њиховим деловима, шта је чудновато, или шта је неразумно у томе ако велимо да се Он и у човеку налази? Јер, ако је уопште неразумна тврдња да се Он обрео у телу, онда је неразумно и то што је ступио у васељену и што Својим Промислом све просвећује и покреће. Јер, и васељена представља тело.

Ако Му доликује да ступи у свет и да у тој свеукупности буде спознатљив, онда Му доликује и да се јави у телу како би га тиме просветлио и подарио му енергију. Јер, и људски род представља део васколиког света. Но, ако је недолично да један део творевине постане Његов орган да би се на тај начин Његово Божанство пројавило, онда је још недоличније да Га кроз васколики свет познајемо.

42. Наиме, човек је тај који покреће и просветљује целокупно своје тело; према томе, ако би неко рекао да није тачно да и у ножном прсту постоји сила човекова, сматрали би га безумним, јер такав прихвата да се човек простира у свеукупности свога тела и у њему дејствује, а не може да схвати како се налази и у сваком поједином делу тела. Тако ни онај ко прихвата и верује да се Логос Божији налази у свему, и да Он све просветљује и покреће, неће сматрати немогућим да Он и једно човечанско тело покреће и просветљује. А опет, ако због тога што човечански род представља нешто створено и што је саздан ни из чега, они сматрају да нам не приличи да говоримо како се Спаситељ појавио у човечијем телу, онда је време да Га издвоје и из творевине уопште, јер и њу је Логос саздао ни из чега. Дакле, ако није неприлично то што је Логос присутан у творевини, иако је она саздана, онда није неприлично ни да буде у човечанском телу. Јер, како схватамо целину, тако морамо умовати и о деловима. Но, као што рекох, и човек представља део целине. Према томе, уопште није неприлично да Логос буде у човеку, и да се све Њиме и у Њему просветљава и покреће и живи, као што и свети писци веле: *У Њему живимо, и крећемо се, и јесмо.*^[1]

Дакле, зар има ишта достојно подсмеха у томе што говоримо, ако се Логос, да би се јавио, користио тим телом као средством? Јер, да није био у њему, не би ни могао да се користи њиме. Па ако смо од почетка прихватили да је Логос присутан у целокупној васељени, а истовремено и у сваком њеном појединачном делу, шта је онда невероватно у томе што се и појавио кроз оне у којима постоји? Наиме, да је Логос, Који се цео у свакој твари и у свему налази, и Који све изобилно украшава, хтео да Својим силама открије Себе и кроз поједине делове свеукупности, то јест да открије Себе украшавајући васељену, да је хтео да Себе и Свога Оца саопшти и открије кроз Сунце, или Месец, или небо, или земљу, или воду, или ватру, тада нико не би рекао да није ваљано поступио. А овако, пошто је Он Тај Који све украшава и свему дарује живот, и пошто је Сам пожелео да себе кроз људе објави, није неприлично ни то да, ради откривења истине и пројаве Оца, као средство употреби човечије тело. Јер, и човек је део васељене. И као што се ум, иако се налази у целом човеку, пројављује кроз један део човечијег тела, односно кроз језик, и нико због тога не каже да је тиме умањена суштина ума, тако је и са Логосом: иако је у свему присутан, нимало није недолично ако се послужи

човечијим телом као органом. Јер, ако би, као што раније рекох, било неприлично то што се човечијим телом послужио, онда је неприлично и то што је присутан у васељени.

43. Ако питају зашто се Логос није јавио кроз неке друге, лепше делове творевине, и зашто као средство није употребио Сунце, или Месец, или звезде, или ватру, или ваздух, него се јавио само кроз човека, нека знају да Господ није дошао да би се истицао, него да би исцелио и поучио оне који страдају. Јер, ономе ко се истиче, својствено је само да се појављује и да засењује оне који га гледају. Но, ономе ко исцељује и ко поучава, није својствено само да се појави, него да буде од користи онима којима је потребан и да се јави онако како га потребити могу познати, да не би, нечим што надилази потребе страдалних, узнемирио потребите и да им не би јављање Божије због тога било бескорисно. Јер, осим човека, ништа од онога што је у творевини нема погрешну представу о Богу. Зацело, ни Сунце, ни Месец, ни небо, ни звезде, ни вода, ни ваздух нису нарушили успостављени поредак, него, познајући Логоса, Који је њихов Саздатељ и Цар, остају онакви какви су и створени. Само су се људи одвратили од добра; потом су истину заменили оним што није истинито, а поштовање које Богу припада и знање о Њему, пренели су на камене кипове демона и људи.

Па пошто је било недостојно Божије доброте да се не обазре на толико крупне невоље, и пошто људи нису били у стању да Га сами познају, иако Он све уређује и над свиме управља, Он је сасвим природно узео Себи један део свеукупности, односно човечије тело, и уселио се у њега. И тако, пошто људи не беху у стању да Га познају у свеукупности васељене, сада неће моћи да Га не познају кад је у једном њеном делу; и пошто нису могли да Га угледају у Његовој невидљивој сили, сада би могли да Га замисле и да Га виде макар на основу онога што је њима слично. Наиме, пошто су људи, они кроз одговарајуће тело и кроз божанске енергије пројављене кроз њега, брже и непосредније могу познати свога Оца; јер, уколико упореде, лако могу видети да дела која је Он учинио нису човечија, него да припадају Богу. Ако се њима чинило да је неприлично то да Логоса можемо познати кроз дела учињена у телу, онда би неприлично било и то да Га можемо познати кроз дела учињена у васељени. Јер, ако Он, бивајући присутан у творевини, не поприма ништа што је тој творевини својствено, него напротив, свеукупна твар од Његове силе поприма, исто тако, користећи се телом као средством, Он не учествује ни у чему што је том телу својствено, него је и то тело исцелио. Јер, ако чак и Платон, коме се Јелини диве, вели како је Онај Који је саздао свет, видевши да је овај на рубу пропасти и да је у опасности да потоне у простор несличности, сместа дохватио кормило душе како би помогао и како би све погрешке исправио, шта је онда невероватно у томе што ми велимо како је Логос ступио у заблудело човечанство и као човек се јавио, да би га Својом владавином и Својом добротом избавио из бездана пропасти?

44. Но, можда се због стида сагласе са овим, па ипак кажу како је Бог, ако је желео да људе поучи и да их спасе, могао то да учини једним мигом, као што је то у давнини чинио кад је све из небића саздао, а да се Његов Логос не дотиче тела. Да

бисмо се супротставили томе што они кажу, ваљало би овако рећи: у давнини, кад ништа нигде није постојало, био је довољан само миг и накана па да све буде саздано; но, кад је створен човек и кад се појавила потреба да се исцели не оно што не постоји, него оно што је створено, природно је било да Исцелитељ и Спаситељ ступи у творевину која је већ постојала, како би свако биће исцелио. Због тога је Он и постао човек и послужио се телом као човечијим органом. Јер, како се иначе могао појавити Логос, Који је хтео да се неким средством послужи? Или одакле је то средство требало да узме, ако не из онога што је већ створено и што има потребу за Његовим Божанством јер је Њему подобно? Оно што није постојало, свакако није ни имало потребу за спасењем - и ту би била довољна само Његова заповест - него је човек, који је већ био створен, допао пропасти и погибли. Због тога је Логос с правом употребио човечије тело и тако се свима открио.

Затим ваља знати и то да пропадљивост која је настала није била изван тела, него је ступила у њега, и било је потребно да се, уместо пропадљивости, живот сједини са телом да би, као што је смрт настала у телу, тако исто у њему настао и живот. А када би смрт била изван тела, онда би и живот требало да настане споља. Но, пошто је смрт сплетена са телом, и пошто је, боравећи у њему, загосподарила њиме, нужно је да и живот буде сплетен са телом како би оно, оденувши се у живот, одбацило пропадљивост. Уосталом, да се Логос обрео изван тела, а не у њему самом, смрт би Њиме сасвим природно била побеђена, јер смрт није јача од живота, али тиме пропадљивост не би мање била присутна у телу. Због тога се Спаситељ с правом оденуо у тело да би то тело сјединио са животом, и да оно, као смртно, не би остало у смрти, него да васкрсне и да, оденувши се у бесмртност, постане бесмртно. Јер, пошто се тело једанпут већ оденуло у пропадљивост, оно не би васкрсло уколико се не би оденуло у живот. И опет, смрт се не би појавила сама по себи, него само у телу; због тога се Логос оденуо у тело да би уништио ту смрт коју је у телу затекао. И уопште, како би се показало да Господ јесте Живот када Он не би оживљавао оно што је смртно? Природно је, на пример, да трска буде уништена од ватре; но, ако неко трску заштити од пламена, тада она неће сагорети, али и даље у потпуности остаје трска; а трска је увек у опасности од ватре - јер, природно је да ватра уништава трску. Али, ако неко струк трске обложи са много азбеста, који је, као што је познато, отпоран на ватру, тада се трска више не плаши ватре јер је несагоривом одећом заштићена; а овај пример могао би се применити и кад је о телу и о смрти реч. Према томе, да је Логос само Својом заповешћу одагнао смрт, тело ништа мање не би било смртно и пропадљиво, као што је и свим другим телима својствено. Но, да се то не би догодило, бестелесни Логос Божији се оденуо у тело; и тако се оно више не плаши смрти ни пропадљивости, зато што је одевено у Живот, и зато што је у њему нестало пропадљивости.

45. Дакле, Логос Божији је с правом узео на себе тело и послужио се оним што је човечанско да би тако телу подарио живот; и да би, као што се кроз своја дела открива у творевини, тако исто деловао и у човечанској природи, и да би Себе посвуда откривао, не оставивши никога без могућности да позна Његово Божанство. И опет понављам оно што је претходно већ речено: наиме, Спаситељ је то учинио да би све испунио Својим познањем, као што и иначе Својим присуством

све испуњава, о чему вели божанско Писмо: *Земља ће бити пуна познања Господњега.*[2] Јер, ако неко хоће да баца поглед ка небу, видеће његову красоту; или ако не може да погледа ка небу, него свој поглед спусти ка људима, по делима ће видети силу која се не може упоредити са човечијом, и познаће да Тај Који је међу људима јесте Бог Логос. Или ако се неко окрене ка демонима и престаши се од њих, видеће да их Он гони и схватиће да је Он њихов Господ; или ако се неко погрузи у дубине водене и помисли да је вода Бог, као што се Египћани клањају води, видеће да је Он Тај Који воду претвара из једног облика у други и спознаће да је Господ Саздатељ свих вода. Ако неко и у ад сиђе, и ако јунаке који су тамо сишли посматра као богове, ипак, видевши Васкрсење Логоса и Његову победу над смрћу, схватиће да је Христос и само због тога истинити Господ и Бог. Јер, Господ се дотакао свих делова творевине и од сваке заблуде све избавио и ослободио, као што вели апостол Павле: *Разоружавши начелства и власти, жигоса их јавно, победивши на крсту;*[3] сада човек више не може бити обманут, него свугде може пронаћи истинитог Бога Логоса. Јер, тако човек, окружен свугде и са свих страна, односно на небу, у аду, на земљи и у човечанској природи, види Божанство Логоса које је распрострањено по земљи, те није више у заблуди када је Бог у питању; и само се Њему клања, а кроз Њега ваљано познаје Оца.

Дакле, природно је и оправдано да овим тврдњама и Јелине ућуткамо; јер, ако сматрају да наше речи нису довољне да их посраме, нека се онда, на основу тога што им је пред очима, увере у оно што је речено.

46. Када су то људи почели да напуштају поштовање идола, ако не онда кад је истинити Бог, Логос Божији, дошао међу људе? И када су престала и изумрла гатања, којих је међу Јелинима и по свим крајевима било, ако не тада кад се Спаситељ појавио на земљи? Када су они које су песници називали боговима и херојима, почели да бивају схватани као обични смртни људи, ако не од онда кад је Господ однео победу над смрћу, и кад је оно тело које је узео на себе, очувао бесмртним васкрсавши га из мртвих? И када је демонска обмана и њена махнитост презрена, ако ли не тада кад је Логос, Који је Сила Божија и Који је и над свима њима Господ, дошао због људских слабости и појавио се на земљи? И када је почело сатирање чаробњачких вештина и учења, ако не онда кад се људима указало Богојављење Логоса? И уопште, када се мудрост Јелина показала као лудост, ако не тада кад је истинска Мудрост Божија открила Себе на земљи?

Јер, некада је сва васељена и сваки крај био у заблуди поштовања идола, и људи нису признавали никаквог другог Бога осим својих идола, које су сматрали боговима. А сада, широм свеколике васељене, људи напуштају празноверицу идолопоклонства и приступају Христу; и клањајући се Њему као Богу, кроз Њега познају и Оца, за Кога нису знали. Но, чудновато је и ово: постоје разна и многа светилишта, и свако место има свог посебног идола, и ти идоли, које они називају боговима, немају моћи да пређу границе свога места како би и суседне народе убедили да треба да их поштују, него једва да и у своме месту бивају поштовани (јер, нико није поштовао бога свога суседа, него је свако пазио на свога идола и веровао да је његов идол над свима Бог), а само је Христос Тај Кога се сви и на

сваком месту клањају. И оно што слабост идола не беше у стању да учини, односно да макар своје суседе убеди да верују у њих, то је остварио Христос, Који је не само суседе, него свеколику васељену убедио у то да поштује једнога Господа, а кроз Њега да поштује и Бога, Његовога Оца.

47. У старини је заблуда врачања била широм распрострањена, и људи су се по својој уобразиљи дивили гатањима и пророштвима у Делфима, и Додони, и Беотији, у Ликији, и Либији, и Египту, и Кавири, и пророштвима Питије; но сада, пошто се Христос свугде објављује, престало је и лудовање тих гатања, и нема у њима више гатара. Некада су демони подстицали људску машту, настањујући се у изворима, или у рекама, или у дрвећу, или у камењу, и тако су својом опсеном изазивали страх код оних који су неразумни. Сада, међутим, кад се одиграло божанско јављање Логоса, престала је њихова обмана. Јер, и само тиме што се осени знаком крста, човек одгони све прелести демонске. А некада су људи, због своје заблуде, као богове поштовали и Зевса, и Крона, и Аполона, и све оне које су древни песници називали херојима. Али сада, кад се људима јавио Спаситељ, постало је јасно да су оно само смртни људи, а да се једино Христос међу људима јавио као Бог, односно као Бог Логос истинитога Бога. Па шта рећи о магији којом су они усхићени? Пре но што је Логос дошао на земљу, она је имала важност и била је присутна међу Египћанима и Халдејцима и Индијцима, и опсењивала је посматраче; међутим, доласком Истине и појавом Логоса, и магија је у потпуности уништена.

Мислим, међутим, да никоме нису потребне моје речи о јелинској мудрости и о великој слави филозофа, јер је ово чудо свакоме наочиглед. Наиме, иако су јелински мудраци писали толико много, ипак нису били у стању да чак ни мали број људи из њима најближе околине убеди у бесмртност и врлински живот; само је Христос, простим речима и уз помоћ људи који не беху мудраци, успео да широм васколике васељене убеди људе да презру смрт, да се старају о ономе што је бесмртно; да не обраћају пажњу на оно што је привремено, а да гледају на оно што је вечно; да земаљску славу сматрају ништавном, а да се труде само око бесмртности.

НАПОМЕНЕ:

1. Дел. ап. 17,28.
2. Ис. 11,9
3. Кол. 2,15.

Божанство Христово

48. Све ово о чему говоримо нису само пуке речи, него нам и искуство сведочи о њиховој истинитости. Према томе, ко има воље, нека приступи и нека види знак врлине на девственицима Христовим и на младима који у чистоти и целомудрености живе, и нека види веру у бесмртност коју има толико велико мноштво мученика. Нека дође и онај ко хоће да се увери у оно што смо претходно говорили о демонским опсенама, о обманама гатара и о чудесима магије, и нека се само осени знаком крста, који су они извржавали руглу, и нека призове име Христово; и увериће се да због њега демони беже, гатања престају и одгони се свако врачање и свако бајање.

Па ко је, дакле, и колико је велики тај Христос, Који је Својим именом и Својим присуством све магије посвуда засенио и укинуо, и Који је Сам све победио и Својим учењем испунио васељену? Нека одговоре на ово Јелини, који се много изругују, а нимало због тога не црвене!

Јер, ако је Он човек, како је онда један човек надвладао силу свих њихових богова и Својом властитом силом показао да су они ништавни? Ако Га, опет, сматрају чаробњаком, како је могуће да један чаробњак уништи сву магију и да је не подржи? Према томе, ако је Он у стању да многе чаробњаке победи, или да макар само једнога надвлада, они би с правом могли да помисле да Он све њих савладава због тога што већу вештину поседује; међутим, пошто је победу над свом магијом однео Својим Крстом и силом Свога имена, јасно је да Он није чаробњак, него Спаситељ, од Кога као од Господа беже демони које други чаробњаци призивају.

Па ко је, онда, Он? Нека то кажу Јелини, који су спремни само да се исмевају. Можда ће рећи да је и Он био демон, и да је због тога имао толику моћ. Но, ако тако кажу, онда ће доиста бити достојни подсмеха, јер их тада можемо ућуткати оним доказима које смо овде већ наводили. Јер, како може бити демон Онај Који је демоне изгонио? Ако је Он само изгонио демоне, с правом се може закључити да је ту премоћ над слабијима имао због тога што је био господар над демонима, што су Му Јудеји и говорили желећи да Га увреде; али, пошто се Његовим именом истерује и одгони безумље демона, јасно је да су Јудеји и овде у заблуди, и јасно је да Господ наш и Спаситељ Христос није, као што они мисле, никаква демонска сила. Према томе, пошто Спаситељ није само човек, нити је чаробњак, нити је какав демон, него је Својим Божанством и измишљотине песника, и опсене демона, и мудрост Јелина оповргао и засенио, јасно је, а то сви и исповедају, да је Он *заиста Син Божији*, [1] односно, Логос и Мудрост и Сила Очева. Због тога, дакле, Његова дела нису човечанска, него натчовечанска; а да су то уистину дела Божија, познаје се и по самом начину њиховог јављања и по томе колико су другачија од дела која људи могу учинити.

49. Јер, ко је од људи, који су икада рођени, своје тело задобио само од девице? Или који је човек икада излечио толике људске болести као што је то учинио Он Који је над свима Господ? Ко је надоместио оно што је од настанка недостојало, и учинио да прогледа онај који од рођења беше слеп? Они су начинили богом Асклепија јер се он лекаријама занимао и за телесне болести изналазио лековито биље; али, није га од земље саздавао, него га је проналазио изучавајући природу. Шта је то у поређењу са оним што је Спаситељ чинио, јер Он није ране исцељивао, него је тело пресаздао и васпоставио! Јелини се клањају Ираклису као богу зато што је савладао људе који су били као он, и зато што је помоћу лукавстава погубио дивље звери. Шта је то у поређењу са оним што је учинио Логос, Који је од људи одагнао и болести, и демоне, па и саму смрт! Они поштују Диониса, који је људе научио пијанству, а подсмевају се истинском Спаситељу и Господу свеколике васељене, Који нас је трезвеноумљу научио. Али, нека буде тако. Шта ли они могу рећи о осталим чудесима Његовог Божанства! Има ли тога човека чијом се смрћу Сунце помрачило, а земља се затресла? Јер, ево, све до данашњега дана људи умиру, као што су и у давнини умирали; па када се неко такво чудо са њима десило? Или, да оставим дела која је Он починио кроз Своје тело, и да поменем она која је учинио после Васкрсења Свога тела: има ли неког човека између свих који су икада рођени, да је његово учење надвладало сва друга учења са краја на крај земље, и да се његово штовање простире по свој земљи? Или опет, ако је, као што они веле, Христос човек, а не Бог Логос, зашто онда њихови богови не спрече да Његово штовање продре и у земље у којима се они налазе, него тај Логос долази и Својим учењем укида њихово поштовање и извргава руглу њихове опсене?

50. Постојали су пре Христа многи цареви и тирани земаљски. Помиње се у причама да је међу Халдејцима и Египћанима и Индијцима било много мудраца и чаробњака; па ко је икада међу њима, да не кажем после смрти, него док је још живео, био у стању да целокупну земљу испуни својим учењем и да толико мноштво народа одврати од идолопоклоничке празноверице, колико је наш Спаситељ људи одвратио од идола и привукао Себи? Јелински философи су многе списе написали, и то веома уверљиво и веома умешно; па ипак, јесу ли изнели ишта што је толико велико као што је Крст Христов? Наиме, све до смрти писали су своје мудролије веома уверљиво; али, све што су за живота сматрали да има важности, били су предмети узајамних распри због којих су се они међусобно такмичили. Најнеобичније од свега је то што је Логос Божији, иако је поучавао најпростијим речима, ипак засенио велике мудраце и уништио њихово учење, и привукавши све људе Себи, испунио Своје Цркве. И чудесно је то да је Логос, тиме што је као човек сишао у смрт, укинуо мудрачке хвалоспеве о идолима. Па чија је смрт икада одагнала демоне? Или чија је смрт икада престашила демоне, као што је Христова? Јер, тамо где се изговара име Спаситељево, сваки демон бива изагнан. Ко је људима на такав начин уклонио душевне страсти да блудници постају трезвеноумни, човекоубице више не држе мач, а они који раније беху плашљиви, сада бивају одважни? И уопште, ко је варваре и незнабошце по свим крајевима земаљским убедио да треба да се оставе безумља и да размишљају о миру, ако то не беху вера Христова и знамен Крста? И ко је други тако уверио људе у постојање бесмртности као што је то учинио Христов Крст и Његово телесно Васкрсење?

Наиме, иако су у свему лагали, Јелини ипак нису били у стању да васкрсну своје идоле, јер нису ни размишљали о томе да ли је уопште могуће да после смрти тело и даље постоји. Штавише, могло би се схватити да они, размишљајући на такав начин, показују немоћ свога идолопоклонства и да су сваку силу препустили Христу, како би по њој сви могли познати да је Он Син Божији.

51. Дакле, ко је тај између људи који је после смрти, па чак и за живота, проповедао о девствености и који је сматрао да таква врлина човеку није немогућа? Но, Спаситељ наш и Цар свега Христос беше толико чврст у Свом учењу о девствености да су чак и млади, који још не беху пред законом пунолетни, ступали у девственост која беше изнад закона. И ко је од људи икада био у стању да обиђе толика места и да посети и Скићане, и Етиопљане, и Персијанце, и Јермене, и Готе, и оне за које се говорило да су са оне стране океана, и оне који су настањивали крајеве повише Ирканије, па и Египћане и Халдејце, да би свима онима који верују у чаролије и који су преко мере празноверни и дивљачног владања, проповедао о врлини, о целомудрености и против идолопоклонства, као што је то чинио Господ свих, Сила Божија, Господ наш Исус Христос? Он није проповедао само кроз Своје ученике, него их је и Сам убеђивао да измене дивљачност свога владања и да не поштују више богове својих отаца, него да познају Њега, а кроз Њега да поштују Његовога Оца. Јер, некада раније, док су се још клањали идолима, Јелини и варвари су ратовали између себе и бивали сурови према својим сродницима. И нико није могао проћи ни копном ни морем а да није био мачем наоружан, јер беху непрекидне борбе међу њима. Читав свој животни век проводили су ратујући, а мач им је био као палица за поштапање и за сваку другу помоћ. Но, иако су, као што сам већ рекао, поштовали идоле и приносили жртве демонима, они се ипак нису могли од њих ничему научити. Али, кад су приступили учењу Христовом, тада су на чудесан начин напустили суровост убиства и више нису размишљали ратнички, јер се наука Христова уистину дотакла њиховог ума; тада је за њих све постало мирно, а њихове жеље се усмерише према пријатељству.

52. Ко је, дакле, тај који је све то учинио, или ко је тај који је оне који мрзе једни друге, сјединио у миру, ако то није љубљени Син Очев, Спаситељ свега Исус Христос, Који је због Своје љубави претрпео све ради нашега спасења? Јер, одвајкада је пророковано о миру који ће Он предводити; јер Свето Писмо каже: *Расковаће мачеве своје на раонике, и копља своја на српове, неће дизати мача народ на народ, нити ће се више учити боју.*^[2] Ово, свакако, није неистинито, јер варвари, којима је урођена осиноност, и сада приносе жртве својим идолима, владају се обесно једни према другима, и ниједнога часа не могу да буду без мача; али, кад чују науку Христову, они сместа, уместо у борбу, хитају да обрађују поља, и уместо да припасују мач, они руке пружају на молитву; и уопште, уместо да војују између себе, они се сада наоружавају против ђавола и против демона, супротстављајући им се целомудреношћу и врлинама душе. Ово, с једне стране, говори о Божанству Спаситељевом, јер оно што људи нису могли научити од идола, то су научили од Њега; а са друге стране, ово нам јасно показује колика је немоћ и ништавност демона и идола. Знајући за своју немоћ, демони су у старини подстицали људе да ратују између себе како се не би, уколико престану са

међусобним сукобима, окренули против самих демона. Јер, без сумње, будући да се ученици Христови не боре између себе, они се својим владањем и врлинским животом супротстављају демонима; њих одгоне, а ђаволу, њиховом начелнику, пркосе, тако да у младости живе целомудрено, у искушењима бивају истрајни, стрпљиво трпе болове, подносе кад их вређају, не обазире се на лишавања; а најчудесније од свега јесте да чак и смрт презиру и постају мученици Христови.

53. Има једна чињеница која на најчудеснији начин указује на Божанство Спаситељево: наиме, да ли је икада постојао неки обичан човек, или чаробњак, или тиранин, или цар, који је сам од себе био у стању да се супротстави читавом идолопоклонству, и целокупној демонској војсци, и свакој магији и свакој Јелинској мудрости који су тада владали, и који су још увек били у процвату и свакога опсењивали, и да им се успротиви и у одлучном часу устане против свих - као што је то наш Господ, истинити Логос Божији? Јер, Он је, извргавајући на невидљив начин сваку заблуду, Сам савладао све непријатеље и све људе Себи преотео, тако да они који су се идолима клањали, сада њих презиру, они који су се чаролијама дивили, сада спаљују књиге,^[3] а мудраци се најрадије од свега занимају тумачењем Јеванђеља. Оне којима су се раније клањали, сада напуштају; а Христу, Кога су се распетоме ругали, сада се клањају и исповедају Га као Бога. Они које су они боговима називали, сада беже испред знака крста; распети Спаситељ се у васколикој васељени открива као Бог и као Син Божији, док оне богове којима су се клањали, сада и сами Јелини одбацују као срамне. Они који Христову науку прихватају, проводе целомудренији живот од ових. Па ако ово, и све што је овоме слично, јесте човечије дело, нека нам онда неко ко има воље покаже и неке раније сличне примере, и нека нас тиме убеди. Но, ако све ово изгледа, и заистину јесте, дело Божије, а не људско, зашто су неверници толико безбожни да не прихватају Владика, Који је све ово учинио? Са њима се збива као са оним ко по делима стварања не препознаје Бога, Који је Творац тих дела. Јер, да су по Његовој сили, која је присутна свуда у васељени, познали и Његово Божанство, схватили би да дела која је Христос кроз Своје тело остварио, нису човечанска, него да припадају Богу Логосу, Спаситељу свих и свега. Да су то знали, као што вели апостол Павле, *не би Господа славе разапели.*^[4]

54. Према томе, као што човек који хоће да види Бога Који је невидљив по природи и Кога никако није могуће видети, може да Га позна и да Га схвати по Његовим делима, тако и човек који својим умом не види Христа, нека Га позна по делима која је Он у телу учинио; и нека испита јесу ли то дела човечанска, или дела Божија. Па ако су то дела човечија, нека се изругује; но, ако нису човечија, већ се покаже да су Божија, нека се не подсмева ономе што није за подсмех, него боље нека им се диви, зато што нам се кроз те просте ствари открило Божанство, зато што је кроз смрт свима дошла бесмртност и зато што је кроз Очовечење Логоса свима објављена Промисао и њен Давалац и Творац, Логос Божији. Јер, Он се очовечио да бисмо се ми обожили; Он се открио у телу да бисмо ми примили спознају невидљивога Оца; и Он је претрпео увреде од људи да бисмо ми наследили бесмртност. Наравно да Он тиме није претрпео никакву штету, јер Он је бестрастан и нетрулежан и Самологос и Бог. Но, Својим бестрашћем Он је одржао

и спасао страдалне људе, од којих је све то и претрпео. И уопште, сва дела која је Спаситељ Својим Очовечењем остварио, толико су многобројна и велика да када би неко пожелео да их исприча, био би налик онима који посматрају морску пучину и хоће да изброје њене таласе. Наиме, као што посматрач не може својим очима обухватити све таласе јер нови и нови таласи који наилазе, превазилазе његове моћи опажања, тако и онај ко хоће да поброји сва она дела која је Христос починио боравећи у телу, не може ни да их умом обухвати; јер, иако он мисли да је сва дела узео у обзир, ипак је сувише оних која његов ум надилазе. Према томе, онај ко посматра целину, боље је да о њој ништа не говори јер ниједан део те целине не може ваљано исказати; и нека говори само о једном делу, а теби нека препусти да се дивиш целини. Јер, у сваком појединачном делу подједнако је присутно чудо, и куда год да човек усмери поглед, видеће Божанство Логоса и задивиће се.

55. Дакле, после свега што је речено, ваљало би да схватиш и да то поставиш као начело и оних ствари о којима није било речи, те да се веома дивиш томе што се после доласка Спаситељевог на земљу идолопоклонство није више развијало, него је чак и оно које је већ постојало, одумирало и лагано нестајало; ни јелинска мудрост више не напредује, него се и ова постојећа све више и више гаси; а демони више не обмањују људе својим гатањима и врацбинама, него чим се одваже да нешто предузму, бивају посрамљени крсним знаком. Укратко речено, погледај како Спаситељево учење свугде буја, а свако идолопоклонство и све што се противи вери Христовој, свакодневно одумире, немоћа и опада. Имајући то на уму, поклони се Спаситељу свих и свега, силноме Богу Логосу, а презри оно што пред Њим слаби и нестаје. Јер, као што при појави сунца тама нема више никакве моћи, него чак и тамо где је преостала, бива одагнана, тако и са божанским доласком Бога Логоса тама идолопоклонства нема више никакве моћи, а сви делови васељене бивају обасјани Христовим учењем. Као када би, на пример, у некој земљи био неки цар који се нигде не појављује, него вазда седи у своме дому, па неки непослушни поданици, користећи се његовим одсуством, прогласе себе за царе, и сваки стане да облачи царско рухо и да се тако прерушен представља као цар пред онима који су прости - те тако људи бивају обманути царским именом; чули су, наиме, да постоји цар, али га никада нису видели јер они, наравно, не могу ступити у царске одаје. Али, када истински цар дође и покаже се, тада они преваранти његовим доласком бивају раскринкани, а људи, видевши истинскога цара, напуштају оне који их претходно беху обманули. Тако су некада и демони обмањивали људе, а ови су им указивали почести које Богу припадају; но, када се Логос Божији јавио у телу и кад нам је објавио Оца Свога, тада је укинута и тада је престала демонска превара, а људи су, усмеравајући поглед ка истинскоме Богу, Логосу Очевом, окренули леђа идолима, и отада признају истинскога Бога. То је показатељ да Христос јесте Бог Логос и Сила Божија. Па кад престане све што је човечанско и кад остану само речи Христове, свакоме је јасно да је привремено то што је престало, а да Онај Који остаје јесте истински Јединородни Логос, Бог и Син Божији.

НАПОМЕНЕ:

1. Марк. 15,39.
2. Ис. 2,4
3. Упор. Дела. ап. 19,19-20.
4. 1Кор. 2,8.

Поговор

56. Ово мало речи упутих ти, христољубиви човече, да би стекао основне појмове о веровању по Христу и о Његовом божанском јављању нама. А ти, подстакнут овим речима, предај се списима Светога Писма, изучавајући их чистог ума; тако ћеш на основу њих савршеније и јасније спознати тачност свега што је овде речено. Јер, списе Светога Писма је Сам Бог, преко Својих богослова, писао; а ми смо их научили од богонадахнутих учитеља који су се њима занимали и који су били сведоци Божанства Христовог; и учећи се, предајемо их теби, који имаш жеље за учењем. Сазнаћеш и о Његовом Другом и славном доласку к нама; тада ће доћи не у беди, него у Својој слави; тада ће доћи не у ништавности, него у Својој величанствености; тада ће доћи не да би страдао, него да би свима подарио плодове са Свога Крста, а то су васкрсење и нетрулежност. И неће Му се више судити, него ће Он бити Тај Који ће свима судити, *да прими сваки оно што у телу учини, било добро или зло.*[1] Тада ће добрима бити даровано Царство небеско, а онима који су чинили рђаве ствари, даће се огањ вечни и тама преисподња; јер тако и Сам Господ каже: *Ја вам кажем: од сада ћете видети Сина Човечијега где седи с десне стране Силе и долази на облацима небеским (у слави Очевој).*[2] Због тога Логос и јесте Спаситељ, јер нас припрема за онај Дан говорећи: *Стражите, дакле, јер не знате у који ће час доћи Господ ваи*[3]. Исто пак и блажени Павле вели: *Јер нам се свима ваља јавити на суду Христовом, да прими сваки оно што у телу учини, било добро или зло.*[4]

57. Али, за изучавање Светога Писма и за познање истине потребан је ваљан живот и чиста душа и врлина по Христу, како би ум ходио путем врлине и како би био у стању да постигне и да схвати оно за чим жуди, онолико колико је човечанској природи доступно да научи о Богу Логосу. Јер, без чистог ума и без угледања на живот светитеља, нико ни њихове речи не може појмити. Као што онај ко хоће да види Сунчеву светлост, свакако мора најпре да очисти очи и да разбистри вид, чистећи га као да чисти светлост за којом жуди, тако да вид постаје светлост, и он на тај начин прима Сунчеву светлост. Или, опет, ако неко хоће да види неку земљу или неки град, свакако одлази у то место да би га видео. Тако и онај ко хоће да појми умовање богослова, дужан је најпре да својим животом опере и умије своју душу и да, угледајући се на живот светитеља, доспе и до њих самих, да би био у

стању да са њима разговара и да појми оно што им је Бог открио; а затим, пошто се њима присаједини, да избегава опасности грешника и њихов огањ у дан Суда, а да задобије све оно што је светитељима дато у Царству небеском; јер, *што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно припреми Бог онима који Га љубе*^[5] у Христу Исусу Господу нашем, кроз Кога и са Којим нека је Самоме Оцу заједно са Сином у Светоме Духу част и сила и слава у векове векова. Амин.

НАПОМЕНЕ:

1. Кор. 5,10.
2. Мат. 26,64.
3. Мат. 24,42.
4. 2 Кор. 5,10.
5. 1 Кор. 2,9